

Novo mesto – škofija?

Že nekaj časa je javnosti znano, da razmišlja Cerkev o ustanovitvi novih škofij. Med novimi sedeži se poleg Celja, Murske Sobote, Kranja in Nove Gorice omenja tudi Novo mesto, ki je poleg Celja v »prvi ligi«. Novomeška škofija bi verjetno obsegala dekanije Trebnje, Novo mesto, Leskovec, Črnomelj in Žužemberk. Organizacijsko bi zahtevala nova škofija veliko naporov, saj bi bilo treba postaviti na noge vsa telesa, ki jih delovanje take cerkvene ustanove predpostavlja. Poleg škofa so v ožjem vodstvu škofije obvezni generalni vikar, škofov pooblaščenec in namestnik, škofijski ekonom, kancler, ki vodi arhive in izdaja tekoče dokumente, in običajno še škofov tajnik. Prvi trije morajo biti duhovniki.

Kadar razmišljam o škofiji v našem mestu, imam mešane občutke. Nekateri so prepričani, da bi to okrepilo našo državnost in samostojnost, ravno tako pa tudi našo prisotnost v vesoljni Cerkvi.

V naši sodobni ateistično-liberalni družbi večine ljudi verjetno ne zanima prav veliko, ali ima Cerkev v Sloveniji tri ali več škofij. Zaradi večjega števila škofij ne bodo spori o demokratizaciji šolstva, pomembnosti vzgoje in vrnitvi ukradenega cerkvenega premoženja ter medijsko preganjanje nič večji in nič manjši. Vse to se namreč ravna po trenutni potrebi določenih političnih smeri in ne po pravici, sprejetih zakonih ali potrebi državljanov. »Bitka za dušo Slovenije« pa tako ali tako ni stvar množice, ampak najbolj prodornih duhov in druge strani.

V milijardi katoličanov je dva milijona malo. Malo manj kot dva milijona pa je vseh Slovencev, ki niti niso vsi katoličani. Trije ali pet škofov med tremi tisoči ne naredi množice, ki bi jo drugi opazili. Samo izjemen škof, ki bi se povzpел na ugledno mesto zaradi osebne svetosti in izobraženosti, bi nas na tej ravni lahko popeljal iz anonimnosti. Torej tudi na tem področju število škofij v praksi ne spremeni ničesar.

Večina ljudi sploh ne bo čutila sprememb v Cerkvi, le tisti, ki resno jemljejo svojo vero in se trudijo, da bi jo tudi živeli, se bodo zavedali velikih sprememb in jih bodo tudi doživljali. Za vesoljno Cerkev, našo državo (razen ob sejah Škofovske

konference) in celo družbo kot tako pa ne verjamem, da bi čutile kako spremembo. Cerkev je pri nas ustavno ločena od države in to pomeni za mnoge, da jih nič ne zanima, kaj se na tem področju dogaja. Pomembnost škofij se je premaknila iz politično-gospodarsko-družbenega vidika (v srednjem veku) na notranjecerkveno področje – duhovno, versko in moralno.

Škofije potrebujejo škofa – in dobro je, če je škof vsestransko nadarjen. Posebno prvi škof v novi škofiji mora imeti kar nekaj organizacijskih sposobnosti. Škofe se izbira izmed duhovnikov, med njimi pa ni vsak za škofa. Prijatelj me je opozoril, da ni lahko najti dobrega škofa: pri enem je to težko, pri treh še težje, pri šestih ali več pa toliko bolj. Mislim, da bo prav tu največji problem novih škofij – verjetno bo težje dobiti dobre škofe, kot si predstavljamo.

Brez duhovnikov ni škofije. Prihodnost neke krajevne Cerkve se da predvideti tudi s pomočjo števila bogoslovcev. Dolenjska jih ima v tem trenutku malo in v kratkem bomo čutili veliko pomanjkanje duhovnikov. Ne verjamem, da bi se to z novo škofijo spremenilo na bolje. Velike spremembe se bodo zgodile v Cerkvi v bližnji prihodnosti – ker ne bo ljudi, ne pa zato, ker bodo nove škofije.

Nove škofije naj bi bile ustanovljene tudi zato, da bi bil »škof bližje ljudem«. Kaj pomeni biti »blizu ljudem«? Da je škof na vsaki prireditvi ali »gasilski veselici«? Ne, to zame ne pomeni biti blizu ljudem. Birme in druge velike slovesnosti, kjer se iz neke prazne tradicije še zbirajo množice, tudi ne pomenijo, da je škof blizu ljudem. Ne glede na to, ali ima škofija osemsto ali samo tristo tisoč prebivalcev, nihče ne more biti v fizičnem smislu »blizu« taki množici.

Po mojem je vloga škofa še vedno vloga pastirja, ki v svoji škofiji vestno oznanja veselo novico o Jezusovem učlovečenju, trpljenju in vstajenju; v imenu vernega občestva z jasno in glasno besedo opozarja na zatiranje in krivice v družbi in se postavi na čelo vsem vernim v njihovem prizadevanjem za osvajanje sveta za Kristusa s pričevanjem in oznanjevanjem. Škof mora biti tudi zgled krščanskega življenja in nenehno spodbujati k večji gorečnosti. Pri tem pa

potrebuje čisto človeške vrline, kot so organizacijske sposobnosti, takt in diplomatične spretnosti, vzvišenost, ki je primerna službi, red in disciplino, ki jo mesto zahteva itd. Kdo je bil bližje ljudem kot škof Slomšek? Njegova škofija pa je do današnjih dni ostala enaka.

Za ugled in položaj Novega mesta pa pomeni škofija veliko pridobitev. Prisotnost škofa in škofijske uprave krepi položaj mesta kot središča družbenih povezav, ko doda upravnim, političnim in gospodarskim tudi duhovno razsežnost. Škofija je trajna ustanova in širša od samega mesta ali njegove občine. Mesto z njo pridobi avtoriteto, ki se ne omejuje samo na cerkvene stvari, ampak se najbolj kritično izraža v moralnih zadevah. Škof mora biti glas vesti za vso družbo. Verjetno se bo šele s časom pokazalo, koliko bo Novo mesto pridobilo s škofijo, morda celo šele takrat, ko bo duhovna klima Slovenije bolj naklonjena cerkvenosti in duhovnosti.

Največ pa bi se spremenilo na kapiteljskem hribu samem. Cerkev bi ne bila več »kapiteljska«, ampak stolnica; prav tako bi proštija dobila novega gospodarja in bi se spremenila v »škofijo« in tudi župnija bi postala »stolna« župnija. Pri liturgiji bi se prisotnost škofa poznala predvsem ob slovesnostih, ki bi pridobile sijaj, ki so ga imele ob navzočnosti pokojnega nadškofa Turka.

Škofija v Novem mestu me ne navdušuje. Ne najdem pravih razlogov zanjo. Ponujeni motivi mi niso zadostni, vendar kdo sem jaz, da bi o tem odločal? Če bodo nove škofije, potem bodo o tem odločali v Vatikanu skupaj z našimi škofi. V Cerkvi se je že mnogokrat zgodilo, da so se take odločitve izkazale za previdnostne in mi, ki smo obljubili pokorščino, smo dolžni besedo držati – tudi pri sprejemanju odločitev, ki niso v naši pristojnosti in nam morda niso všeč.

Katoličani, ki se navdušujejo nad škofijo v našem mestu, imajo vso pravico do tega. Tisti, ki smo bolj skeptični, ali oni, ki so proti, pa nimamo pravice, da bi prvim njihovo navdušenje grenili. Če bo nova škofija, potem jo sprejmimo z veseljem in jo podprimo.

Gotika »po novomeško«

Valvasorjeve upodobitve, je nekoč tu reko premoščal lesen most, ki so ga verjetno postavili na začetku 17. stoletja, do takrat pa so meščani namesto plavanja raje uporabljali brod.

Od stanovanjske arhitekture tega časa se je po petstojih letih rušenj, požarov, prezidav, obleganj in vojn ohranilo bore malo. Po podatkih je imelo mesto ob koncu 15. stoletja okrog 300 hiš in tu in tam lahko pozoren sprehajalec odkrije kakšen zašiljen gotski portal ali značilno gotsko obdelan okenski okvir, ki priča o izgledu stavbe v srednjem veku. Človek bi moral pri iskanju teh detajlov pokukati v vsako hišo – dovolj bo, če povemo, da se lepo klesana portala nahajata v trgovini Julija na Glavnem trgu, najmanj pet jih je skritih v Gostišču na trgu. Še eden je v hiši na Kapiteljski 2, okno in lep portal sta v hiši na vznožju Hladnikove ulice, okenske okvire z značilno gotskimi posnetimi robovi pa lahko najdemo v Seidlovem mlinu, na Muzejski 1 itn. Dostop do vseh kleti in luščenje ometov pa bi verjetno razkrila še celo število podobnih stvaritev.

V prejšnjih številkah novomeškega mladinskega časopisa se je posvečeno bralstvo lahko seznanilo z arhitekti, katerih skupni imenovalec je bilo dejstvo, da so bili rojeni v našem mestu. Na našo žalost in nesrečo je pri njihovih biografijah Novo mesto ponavadi omenjeno le v zvezi z rojstnim krajem arhitektov – dela z njihovih risalnih miz so le redko postavila dolensko prestolnico na slovenski zemljevid moderne arhitekture. V tej številki Parka pa se bomo preselili nekaj stoletij nazaj in si ogledali arhitekturo, ki se je tu porajala ob iztekajočem se srednjem veku.

Kaj bi sploh lahko bila novomeška gotika? Glede na to, da so nas Habsburžani blagovolili ustanoviti relativno pozno – kar 221 let po tistem, ko je opat Suger požegnal novi kor svoje katedrale v St. Denisu, kar se pojmuje za rojstvo gotске arhitekture – je pred 1365 tu nemogoče govoriti o gotiki; na našem rečnem okljuku se je namreč do tega leta nahajalo le par kmetij in njiv, ki so bile v lastništvu samostana Stična. Vendar je naselje vsekakor moralo imeti neko namembnost, verjetno so tu prirejali sejme, kar je kasneje privedlo do pravne ustanovitve mesta. Poglavlje novomeške gotike se torej lahko začne šele po 1365, ko so mesto ustanovili, konča pa se nekje v zgodnjem 16. stoletju, ko se oko vrlega Kranjca zagleda v renesančne oziroma manieristične stvaritve, če seveda ravno v tistem trenutku ne opreza za turškimi hordami.

Arhitekturo kateregakoli srednjeveškega mesta (tudi našega) bi najlažje razdelili v tri kategorije: to so obrambna, stanovanjska in sakralna arhitektura. Začevši pri obrambni arhitekturi je treba najprej reči, da leži Novo mesto na sijajni lokaciji, ki je s treh strani obdana z vodo, a so si meščani zaradi boljšega spanca kljub temu zgradili še obzidje s stolpi, ki je objelo mesto z vseh strani. Obrambni sistem mesta je dobro viden na obeh grafikah, ki ju je objavil Valvasor v 17. stoletju. Kdaj natančno so ga začeli zidati, se ne ve, viri ga prvič omenjajo 1439. Do danes se ga ni ohranilo dosti, kajti podrli so ga že davnega leta 1786, le kakih sto metrov ga še vztraja na pobočju za staro porodnišnico. Tri stolpe so preuredili v stanovanjske hiše – to so hiše na Kapiteljski ulici 8, Šolski ulici 6 in Škabernetova hiša nasproti Študijske knjižnice, kjer ima danes prostore tovarna Krka. Večina današnjih hiš na Bregu in Šolski ulici stoji prav na osnovah tega obzidja. Mestno obzidje je imelo dvoje vrat, ki so bila utrjena s parom stolpov. Gorenja vrata so stala pri Študijski knjižnici; prej omenjena Škabernetova hiša stoji delno na osnovah enega izmed obeh stolpov. Druga vrata, ki so predirata kamnito obzidje, so bila Dolenja vrata, stala so ob Krki, nekako pred zadnjo stavbo na levi strani Pugljeve ulice, ki vodi z Glavnega trga na Loko. Kot je razvidno iz

Sedaj nam preostaneta še dve najmarkantnejši gotski stvaritvi v Novem mestu, to sta kapiteljska cerkev sv. Nikolaja in frančiškanska cerkev sv. Lenarta. To nista bili edini gotski cerkvi v mestu, svoj čas so jima konkurirale še Antonova cerkev na mestu današnje tržnice, Martinova oziroma špitalska cerkev, katere temelji se skrivajo nekje pod študijsko knjižnico, in pa Jurjeva cerkev, ki je stala malo nižje od sedeža Dolenskega muzeja. Žal so bile vse tri porušene v 18. in 19. stoletju. Kapiteljska cerkev stoji na dominantni poziciji sredi rečnega okljuka in je bila svoj čas še posebno zavarovana z obzidjem, ki je dobro ohranjeno še danes. Posebnosti te cerkve sta zalomljena os, ki je dokaz za to, da cerkev ni nastala po enotnem konceptu, in pa kripta, ki v slovenskem prostoru ni ravno pogost pojav. Mogočen kor, oprt s podporniki, je sestavljen iz treh pol s križnobrebrastimi bokovi in petosminskim zaključkom. Nedvomno gre za enega najmogočnejših korov v naši deželi. Stavbna zgodovina je do neke mere še vedno nejasna. V listinah se cerkev prvič omenja

1428 in 1429, ko so posvetili prezbiterij, kar je starejše raziskovalce napeljevalo na misel, da so ladjo zgradili po 1365 in nov kor pred 1429. Novejše analize pa so izgradnjo kora uvrstile v čas okoli 1500. V prid te teze govori najprej podatek, da so leta 1493 ambiciozni dolenski župniki ustanovili v Novem mestu kolegiatni kapitelj, kar pomeni tudi potrebo po večjem kora, kajti zdaj se mora v njem stiskati kar trinajst kanonikov. Naročnik novega kora je bil najverjetneje prvi novomeški prošt Jakob Auersperger, ki je hkrati župnikoval v Šentrupertu. Tam grade leta 1497 ladijski obok in tam se pojavijo pet enakih kamnoseških znakov kot v kora sv. Nikolaja, kar nakazuje očitne delavniške povezave in s tem se tudi datacija našega kora postavlja nekako med 1497 in 1510, ladja pa je brzkone nastala v prvi četrtini 15. stoletja. Cerkev je 1576 nesrečno pogorela, v baroku so najo ravno stropano ladjo obokali in ji dodali stranske kapele. Zvonik je bil takrat izdelan le do polovice oktogona, na njem pa je od 1667 čepela čebulasta streha. To so odstranili 1870, ko so stolp dogradili po neogotskih principih – kot se nam kaže še danes, sicer v precej sramotnem stanju.

Druga ohranjena sakralna stavba je frančiškanska cerkev svetega Lenarta. Frančiškani so se za dobro utrjen polotok odločili po eksodusu iz Bosne in v mestu so 31. oktobra 1469 dobili kapelo sv. Lenarta, ki so jo porušili in pričeli z izgradnjo cerkve in samostana. Cerkev so posvetili 1478 ali 1487. Kot se pritiče beraškim redovom, je bila cerkev zelo skromna. Sestavlja jo dvopolni prezbiterij s križno rebrastim obokom in prostorna ladja. Stilne analize sklepnikov v prezbiteriju razkrivajo, da je delo izvedla kamniška kamnoseška delavnica, ki je delovala v zadnji četrtini 15. stoletja in je med drugim postavila še cerkev v Svetini in pa sv. Primoža nad Kamnikom. Cerkev in samostan sta temeljito pogorela leta 1664, nato je cerkev obnovil rojak Matija Kastelec in raven, lesen strop nadomestil z banjastim svodom. Iz tega časa izvira tudi notranje dvorišče samostana. V samostanu se še danes nahaja nekaj pomembnih renesančnih nagrobnikov, ki so prvotno stali v cerkvi. Kot kapiteljska cerkev je tudi ta šele v 19. stoletju dobila svojo dokončno podobo, fasado je v historičnem stilu prezidal italijanski arhitekt Pascoli.

S tem bi nekako sklenil zgodbo o novomeški gotski arhitekturi. Bila bi precej daljša, če bi se ohranile še one tri gotske cerkvice in kakšen obrambni stolp z nekaj metri zidovja, a se toka zgodovinskih procesov na žalost ne da spreminjati. Vsekakor drži, da je *Novu meistu* skozi burna stoletja precej izgubilo na svoji slikovitosti in zgodovinski pričevalnosti; kar je ostalo, je v naših rokah. Upam, da v pravih.

fotografije Tomaž Gordin

Abyssus abyssus invocat.

manifesto antiprohibicionista

0. Prepovedane substance so zaradi vojne proti drogam zavite v meglo nepoznavanja. *Razsvetljenstvo je človekov izhod iz nedolčnosti, katere si je kriv sam*, je nekje zapisal Kant. Sapere aude. DRZNI SI VEDETI! Da živimo v svetu prepovedi, smo si krivi sami.

1. Prohibicionizem (=prepoved in kriminalizacija proizvodnje, prodaje in uporabe drog) - to je *opij za ljudstvo* 20. stoletja. Prohibicija alkohola v ZDA med obema svetovnimima vojnima je osrečila le enega človeka - najslavnejšega mafiozota vseh časov Ala Caponeja. Ala Caponeja sploh ne bi bilo, če ne bi ZDA uvedle prohibicije na alkohol. Bržkone si je prohibicijo izmislila mafija. Prohibicionizem je ideologija: *bolj ko smo prepričani, da smo opravili z njo, bolj nas drži za jajca*. Tako so se rodili Hitler, Stalin in drugi idoli ljudskih množic.

2. Prepoved mamil je torej zgodovinsko dejstvo: ni od vekomaj in tudi ni za vekomaj. Svetovna zgodovina - tu smo pa že pri Heglu - je potovanje Duha k svoji svobodi. *Samo da nas ne bo svoboda prehitela, mi pa ostali zadaj*.

3. Prepoved drog tudi ni vsesvetovna - kot mislijo nekateri... drugi pa so že šli s trebuhom za legalnim gospodom Jointom v Amsterdam. Nekeč so ljudje romali v svete kraje: Rim, Jeruzalem ali Medjugorje. Danes verniki odpotujejo raje v Omšter in tam izkusijo tisto transcendentno.

4. Toda nekateri marihuane ne marajo preveč. Raje imajo LSD, ker je ta droga manj substancialna. Ali pa heroin, ker je heroin substancialnost sama. Kakorkoli že, na ljubi Zemlji skoraj ni kraja, kjer bi človek lahko - ne da bi s tem kršil zakone - kupil in zaužil odmere željene substance. Kant je v istem spisu o razsvetljenstvu zahteval, da je treba zakone, čeprav so slabi, spoštovati, hkrati pa delati na tem, da se jih spremeni.

5. V duhu pozabljenega razsvetljenstva morate mladi zagovarjati pragmatično tezo, da je *potrebna odprava zakonov, ki prepovedujejo mamila*! Ne gre le za to, da bo kdo potem lahko javno ali privatno potegnil kako rigo koke, ampak za to, da bo v primeru odprave prepovedi, ki visi nad drogami, na svetu manj trpljenja in več svobode.

6. *Izbrati svobodo* - to je dediščina, ki nam jo je zapustil Fichte: vsakršno argumentiranje je sekundarno neki temeljni primordijalni izbiri, ki smo ji podvrženi kot človeški subjekti: SVOBODA ALI SMRT!

7. Potrebna je postopna odprava prohibicije drog. Sedaj legalne droge, kava, alkohol, tobak in podobna svinjarja, bi tako izgubile varljiv privid, da so "v bistvu" v redu, ilegalne substance pa bi izgubile misteriozno tančico, ki jih ovija in jim daje čudežno privlačnost - prepovedani sadež kot da je najslajši. V čem temelji diskriminacija med legalnimi in ilegalnimi drogami, torej med tobakom in alkoholom na eni strani ter kriminaliziranimi drogami na drugi strani? Koka, hors in trava izvirajo iz držav t. i. "drugega sveta", sveta "manj razvitih", iz nam "tujih" kultur, kultur Azije, Afrike in Južne Amerike. Evroameriški svet (svet gospodičen Oprah in Esmeralde) ni nikdar skrival ambicij, da uniči ali si vsaj podredi te Druge svetove. Podreja si tudi tako, da jim vsiljuje svoje načine uživanja.

8. Nekateri govorijo o kriminalu, povezanem z uživanjem drog. *Če bi prohibicijo odpravili, bi mafiji in ostalim kriminalnim organizacijam vzeli enega glavnih virov dohodka in jih tako v dobršni meri uničili*. S čim se ukvarja organizirani kriminal? Najraje zleže svoje gnilo jajce v gnezdo PREPOVEDI (mamila, seks, prepoved dela).

9. Represiji proti trgovini z mamili je namenjeno veliko denarja. Ta denar bi se v primeru odprave prohibicije lahko namenil za izobraževanje o nevarnostih drog - če pač kdo misli, da je to potrebno. Rezultat: *manj neprostopoljne prostitucije in manj kriminala zaradi peka zasvojenosti, več denarja za pomoč odvisnikom in za izobraževanje, manj represije nad čisto običajnimi uživalci drog*.

10. Nihče naj se ne slepi: na črnem trgu lahko danes vsakdo, tudi najmlajši, pride do mamil. Če bi nadzor nad prodajo mamil prevzela država, bi bilo veliko lažje preprečiti, da do njih ne pridejo otroci brez spremstva staršev (čeprav bi do tega vsekakor kljub temu prihajalo). Prav tako bi vsakdo, ki bi kupil kako substanc, natančno vedel, kaj kupuje, tako da bi bila možnost zastrupitve veliko manjša. Do t. i. overdosea lahko namreč pride zaradi nevednosti o tem, kako "čisto" mamilo si kupil. Drugi vzrok overdosea je v tem, ker so odvisniki zaradi visoke cene prisiljeni, da si mamilo vbrizgajo v žilo in tako povečajo učinek. Odprava prepovedi bi ceno gotovo vsaj malo znižala, tako da bi bila potreba po intravenoznem načinu drogiranja manjša. Tretji vzrok "zlatega šusa" pa je morda suicidalna želja: odvisniki (ta pojem je zaradi vsega tega sranja močno mistificiran) so izvrženi iz družbe, potisnjeni v revščino, prisiljeni v kriminal, pogosto tudi nimajo možnosti ustrezne pomoči.

11. Prepoved spodbuja željo in jo zaplete v nerazrešljiv vozelj. Prepovedana droga je za ljudi na robu način upora proti osviroženemu svetu; lahko je beg iz tega sveta, ravno toliko, kolikor ta svet drogo izvrže kot nekaj prepovedanega. *Ta dialektika bi bila razrešena v trenutku, ko bi bile droge sprejete kot kulturno dejstvo in ne kot satanovo darilo*. Tako kot si sedaj pri nedeljskem kosilu nazdravimo z rujnim vinom, bi v primeru sprejetja drog lahko po božični večerji v družinskem krogu pokadili, denimo, pipo kokaina in se spominjali dobrih starih časov.

12. Gibanje devetdesetih, ki si ne kratijo pravice do uživanja mamil in ki se širijo po diskotekah in hišnih zabavah ob minimalizirani in virtualizirani glasbi, seveda niso odrešitev, vsekakor pa omogočajo množične ekstaze sreče in medsebojne ljubezni. Kar zadeva ilegalne substance, je sporočilo gibanj le eno: *gre za vprašanje nelagodja v kulturi*.

13. Toda dejanska osvoboditev ne bo prišla z odpravo prepovedi nekaterih substanc. Preiti *od substanc k subjektu*, to je naloga, ki čaka slehernika. Schellingov Bog se je moral (preden se je lotil stvarjenja) najprej osvoboditi *zlega realnega temelja, ki je v njem samem*, in na tej isti poti osvobajanja naj bi bilo tudi človeško bitje. Od nemških klasikov se obrnimo še h krajnski modrosti, ki govori isto: *Srečo posamezniku ne more dati ne Bog ne država ne partija ne droga. Srečo si mora človek poiskati sam*.

14. Ve ovčice pa izberite raje življenje! Govorijo vam volkovi, preoblečeni v pastirje.

Uroš Lubej

Internacionalna antiprohibicionistična liga

Internacionalna antiprohibicionistična liga je bila ustanovljena v Rimu, 31. marca 1989, na pobudo Radikalne stranke in njenega koordinativnega odbora. Njen namen je spodbuditi odpravo prohibicionistične zakonodaje, ki obravnava drogo, ali vsaj njeno radikalno reformo. Pridružujejo se tistim, ki na izziv nasilja odgovarjajo z orožjem človekovih pravic in liberalne politike.

1. Prepovedana mamila so vse lažje dosegljiva, predvsem po zaslugi organiziranega kriminala, ki se vse bolj širi.
2. Prohibicionizem je spodlelel. Tega poraza niso priznale niti nacionalne zakonodaje niti mednarodne inštitucije, predvsem ZN, ki oblikujejo politiko do mamil.
3. Prohibicionizem je proizvedel ilegalno trgovino z mamili in skupine, ki iz nje vlečejo dobiček.
4. Trgovina z mamili v povezavi s kriminalom je mednarodna in se širi iz Severne Amerike v Evropo, z Bližnjega Vzhoda prek Azije in Severne Amerike ter še posebej v Južni Ameriki.
5. Prevladujoče organizacije, t. i. cartelli, triade in mafije ogrožajo mir in politično stabilnost po vsem svetu. Položaj pa še poslabšujejo represivne akcije državnih organov.
6. Poraz prohibicionizma je preoblikoval vprašanje osebne izbire in zdravja v dramo svetovnih razsežnosti. Kriminal, ki iz

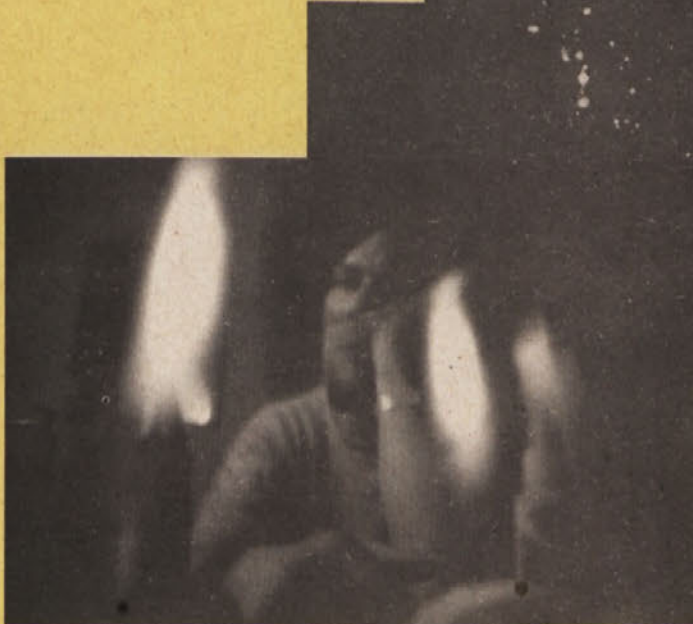
tega izhaja, pa ogroža navadne državljane, njihovo varnost in osebno svobodo.

7. Slabi zakoni, čeprav pripravljeni v dobri veri, niso imeli nikoli tako poraznih učinkov kot leta 1919, ko so ZDA uvedle prohibicijo alkohola.

8. Moderna oblika prohibicionizma je spremenila naša velika mesta v bojna polja, ne da bi ji uspelo obvarovati tiste, ki jih je s tem uspela zaščititi. Kogar skušnjava pritegne k uporabi trdih mamil, je potisnjen v kriminal in v bolezn, med katerimi je aids najhujša. Pri tem občasni uporabniki tvegajo zapor, redni uporabniki vstopijo v svet kriminalcev, da lahko financirajo svojo razvado, medtem ko so navadni državljani vedno bolj ogroženi.

9. Cena neuspelega poizkusa, da bi prepovedali nekatera mamila, kljub dovoljeni reklam in trgovini z drugimi, kot sta alkohol in tobak, je univerzalnih razsežnosti in neizračunljiva. Samo svoboda pa ogroža uporaba zakonov proti mamilom brez vsakršne koristi za posameznika ali za družbo. (vir: Marco Taradash, Cena prohibicije drog, Ljubljana 1993)

Predsednica antiprohibicionistične lige je profesorica kriminologije Univerze v Montrealu Maria-Andree Bertrand (ki je medtem umrla zaradi prevelike doze heroina), podpredsednik pa so Rosa Del Olmo (brat zaprtega gangsterja Pedra Del Olma in docent kriminologije na Univerzi Caracas), potem Remo Di Natale, ki poučuje na Univerzi San Andres de La Paz (sicer pa ni poskusil niti tobaka), iz Združenih držav Amerike prihaja gospod Lester Greenspoon (v Sloveniji ga kličejo Zelena Žilca), profesor psihiatrije na univerzi Harvard, tu je še Cicolinin (kdo se ne spomni njene slovite trojne penetracije?) kolega Marco Pannella, poslanec v italijanskem parlamentu in dilek na debelo, Španjci zastopa Jose Luis Diez Ripolles, profesor kazenskega prava in dekan pravne fakultete v Malagi, pred kratkim je izstopil iz antiprohibicionistične stranke in se posvetil vrtnanju po nosu, v predsedstvu pa sedi še en Američan, Ralph Salermo, šef oddelka za boj proti mamilom policije v New Yorku in dober poznavalec francoskega nadrealizma. Pristopno izjavo in položnico za članarino dobite v novem coffee & horse shopu, ki ga je na Novem trgu odprlo Društvo novomeških študentov.

fotografije Borut Peterlin

Panic in the Needle Park: četrta epizoda

Čeprav je alkohol nevarna spojina, je v malih količinah celo zdrav. Pravijo zdravniki. Kar pa se tiče naroda, menim, da mu ustreza alkohol tudi v vejih količinah. Sami Novomeščani pa se s tem vsesplošno in v dobršni meri strinjamo. Miselnost »več, kot ga pod kapo nosim, boljše je«, pa ni prav za vsakogar – bodisi zaradi psiholoških posledic bodisi zaradi telesnih. Tako alkoholni konjček ni prav za vsakogar.

Če nekje popivamo, porabimo veliko moči za pogovor in samo pitje, nekaj moči porabijo tudi organi, zadolženi za presnovo alkohola. In ker veliko naših pivcev ni v dobri telesni pripravljenosti, jim kaj hitro lahko zmanjka moči. Zato potem ne moremo ravno hoditi ali normalno uporabljati možganov. Videti je celo, da uporaba le-teh sploh ni zaželjena. To sta mati in oče objestnosti. Na tak način si lahko kaj hitro v pijani glavi zamisliš rop ter ga kasneje s pijanimi rokami in nogami v bližnji trafikki, na poti domov, tudi izvedeš. Takemu, sicer morebitnemu, obnašanju rečemo: slaba samokontrola.

Najbolj me motijo podobni izpadi na Loki. Poleti mularija pride mimo igrišč podnevi. Ponavadi so naloženi in opremljeni s silnimi množinami alkohola, ki je na našo nesrečo spravljen v stekleno embalažo. Skupina zelo mladih moških in žensk se zvečer preseli na igrišče pod tribuno, in ko vse spraznijo, se začne steklomet. Pa sploh ni pomembno, če bo naslednji dan kdo prišel, da bi se na okolju prijaznejši način sprostil. Po polju steklenih površin pa je to že kar nevarna zadeva.

Priznam, da kdaj tudi sam spijem kozarec ali dva. Včasih tudi preveč, bi lahko dodali. Vendar to še ni razlog, da bom potem smel razbijati po igriščih, izložbah in trafikah. To pač sodim iz nekaterih primerov, ki so se v mestu že dogajali.

Občudovanja so vredni tudi futuristični demodifikatorji semaforjev ali po domače, preoblikovalci. Če bi te iste ljudi naslednji dan potreboval za okopavanje vinograde, jih tudi kak moj zavezniški bog ne spravi na delo te vrste. *Jaki mi neki preoblikovalci*.

Razumem človeka, ki je pijan. Tak človek je v stanju sreče in poln življenjskih moči ter idej. Ampak vseeno mi neha razbijati steklo po igrišču na Loki. Banda! To je eno redkih normalnih igrišč v mestu in ponoči primerno za aktivnosti vseh vrst. Tam veliko mladih spoznava svoje prve plinaste, tekoče ali pa tudi mesene užitke. In mnogi med njimi se zgodijo v nekontroliranem pijanem stanju. Zato se je včasih modro prej pripraviti.

Predlagam, da s sabo prineseš vrečo za svoje steklenice. Če pa misliš spiti veliko, si prinesi več vreč. In če vseeno vse to še ni dovolj, razbijaj, vendar boš kmalu s sabo moral vzeti še metlo. Baje!?

Ta scena vsekakor ni za vsakogar. Marsikdo, ki meni, da je dober pivec, ne ve, da to ni. Ne ve tudi, da se mu kaj lahko zmeša, če za svoje telesce spije preveč. Jaz že vem, saj imam prijatelja, ki sem ga videl že na robu delirija. Zato pazite, da se tudi vam kaj takega ne primeri. Dobro se je zavedati svojih dejanj, ker vam v nasprotnem primeru možgane kaj hitro zasenči alkoholna meglica. Tako in zato so vse akcije pijanega uma samo približne.

Sam ti predlagam: usedi se na lep kraj, poglej okoli sebe in se sprosti. Nato odpri piksno in z užitek spij požirek. Potem si uživaj prižgi čik, potegni dim in uživaj. Ramišljaj, kako je svet lep, ko ti alkohol počasi dela svoje. Kaj ni bolje lepoto ohraniti, kot pa jo pospremiti s »steklometom«? Ali drugače ne moreš biti pijan, ampak le z razbijanjem, dretjem ter agresijo?

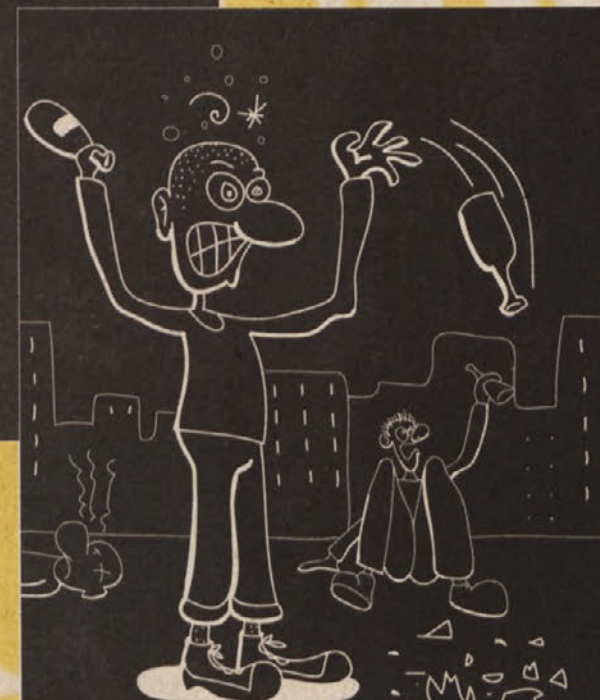
Naprej: imej blag tempo pitja. Tako boš prej opazil, kdaj ga imaš dovolj pod kapo. Na tak, počasen način pa se morebiti nadelaš še bolj kvalitetno.

Sicer imam mnenje kakor moj kolega, ki pravi, da je treba piti v rit in ne v glavo. Upam, da nam je vsem jasno, kaj je želel s tem. Tako manj pogosto pride do določenih ekscenčnih efektov. Na primer, da se dva *super frienda* napijeta brez mere in ker ni dovolj samokontrole, pride do izmenjave takih mnenj, da se na koncu še stepeta. Kakšno je potem tako prijateljstvo? Vse tekočinje jima je prišlo premočno v glavo.

Sicer pa je pitje alkohola v naših krajih odraz kulture same. Pojem se imenuje pivska kultura. Tudi kulturno pitje je stvar znanja o pitju. Tako lahko način našega pitja in njegove posledice ocenjujemo na dveh polih: na enem »kulturni pivci« in na drugem »stoka«. Tako smo določili merila in odraz naše pivske kulture.

Samir Sarajlić

P. S.: ALKOHOL NI DROGA...

Ragovloški gozd kot gozd v središču mesta je za nas, meščane, neprecenljiv. In da bi vsaj tak, po možnosti pa še prijetnejši, ostal tudi v prihodnje, so v tej številki zbrana razmišljanja o našem gozdu: anketa o tem, kaj od njega pričakujemo, spomini in predlogi za novo, prijetnejšo ureditev...

Morda je tako početje na mestu tudi zato, da ne bi (postopoma) prišel pod gosenice buldožerja. Kot smo že večkrat lahko videli, to v Novem mestu ni popolnoma nemogoče.

✓ **Ragov log**

– moje prvo »okno v svet«

Prijetni so topli večeri, ko ob strogi tišini in odprtem oknu poslušam bližnji jez, ki šumi spodaj, pod leseno ograjo. Takrat je pravi čas, da se v prijetne spomine povrnem v pisani besedi.

Sam Ragov log kot moje domače okolje – saj stanujem v neposredni bližini, na njegovem obrobju ali pragu – me povrne v najzgodnejše otroštvo, na redne sprehode z vrtcem mimo domače hiše in na raziskovanje jame ob Krki. Slednja zaradi svoje nespecifičnosti in plitvosti ni nikoli zaslovela, nam pa je takrat dajala občutek veličine – in bila je vredna ogleda.

Ragov log je gozd, ki se nahaja tik ob mestnem jedru in nekako povezuje naselja Ragovo in Ragovska, ki sta po njem dobili ime. V njegovo okrilje lahko vstopimo iz različnih smeri: po poti V Ragov log, ki poteka vzdolž Krke, z Ragovske ulice, ki mnoge vsakodnevno popelje na lastni obdelovalni vrt, in skozi naselje Ragovo. Vsi omenjeni vhodi se nahajajo na desnem bregu Krke. Z levega brega pa se največkrat napotimo vanj čez znani ragovloški most. Seveda je vstop možen še kje vmes, z zavihanimi hlačnicami mimo porušenega Seidlovega mlina po jezu na desni breg, toda najbolj utrjene od človeških nog so prej omenjene smeri.

Ragov log v mojih mislih zajema nekoliko širši prostor. Tudi Jakijev hrib nad vrtovi in prostor, ki se razširja za njim vse do asfaltne ceste, ki vodi na Ragovsko ulico, ter Ragovo. Za hribom smo se otroci v razgibanem reliefu igrali skrivalnice, žandarje, kopali bunkerje in plezali po drevesih. Zima nam je nudila pravi smučarski center, zimske radosti na samem 'vhodu' v Ragov log, ki je precej manj strm kot pa (tedaj) Jakijev hrib, ki je veljal za pravo FIS progo in izziv najpogumnejšim. Zgodilo se je nekoč, da so se sanke ustavile pred zadnjim drevesom, ki je raslo tik ob hladni zimski Krki. Seveda smo smučali tudi na bolj oddaljenem smučišču, na t. i. Severni na Ragovem.

Sedanji most, ki vodi v Ragov log z levega brega Krke, je nadomestil prejšnjega, močno dotrajanega, ki je klical po gradnji novega mostu, saj niti ni več stal naravnost, sem in tja je manjkala kakšna deska, bil je precej nesiguren in hoditi po njem je bil pravi izziv. Seveda smo hodili po 'njem' tudi, ko je bil v izgradnji, in ozki betonski tramovi so zahtevali veliko koncentracije, da smo uspešno prečkali reko pod seboj. Nov most sedaj stoji približno petnajst let, je temnejše barve, z dodanim nadstreškom

v sredini, ki najbolj zgovorno priča o svojih številnih obiskovalcih preko njihovih rezljanj v les. Na pomlad most zaživi s številnimi srednješolci, ki tja prihajajo v prostem ali slučajno prostem času, saj se nedaleč od mostu, na levem bregu Krke, nahajajo tri novomeške srednje šole. V vojni za Slovenijo nam je most nudil nepozabno veselje, ki smo si ga ragovski otroci pričarali kar pred domačim pragom. Most se je spremenil v pravi 'portoroški' živžav, ki je ponujal svoje brezplačne usluge vsem mladim, željnim kopanja in sonca. Tudi skakalnica in stópnice niso manjkale, na morje tam daleč pa nihče ni pomislil, saj smo imeli (po sili razmer) prvokrat morje doma.

V srednji šoli sem ugotovila, da mi pot v šolo na drugi breg Krke močno skrajša sprehajalna pot skozi Ragov log. Ta bližnjica mi je omogočala spanje 'do zadnje minute', tri leta sem (razen pozimi) vsako jutro korakala po njej v šolo, včasih srečala kakšnega šolarja iz smeri Ragovo, ali pa jutranje sprehajalce s psi. Pot je (bila) prijetna, krajša kot pot skozi mesto, včasih pa sem si jo še skrajšala s ponavljanjem učne snovi.

Ragov log kot prostor, primeren za rekreacijo, je ravno prav dolga krožna pot za tek (ali sprehod), ki se lahko začne mimo vrtov po zgornji strani z ragovske smeri, nadaljuje po robu gozda mimo čebelnjaka do razpotja, katerega vsaka izbrana pot pripelje na spodnjo stran nad Krko in vodi po urejeni sprehajalni poti mimo mostu nazaj, do vrtov s spodnje strani. Za mnoge odlična sprostitev in razgibanje mišic od sedenja za knjigami, ali pa prijetno preživeto sončno popoldne v naravi.

Za konec pa še spomin na pohod mulcev čez jez proti Seidlovemu mlinu. Nevarnosti nismo razumeli, plavati še nismo znali, na sredini pa smo si premislili in se obrnili nazaj. Razlog je bil izgubljeni čevlji, ki je padel v vodo in bil zgovoren dokaz, kje smo se tisto popoldne zabavali.

J 99

Tanja Gorenc

Kakšne mestne gozdove si želimo Novomeščani?

Na novomeški enoti Zavoda za gozdove želimo posvetiti več pozornosti občutljivemu področju načrtovanja in gospodarjenja z mestnimi gozdovi, predvsem Ragovim logom in Portovalom. Pri tem smo želeli izvedeti čim več o željah, potrebah in stališčih prebivalcev, ki te površine uporabljajo. V rezultatih so obdelani podatki iz 395 anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili prebivalci Novega mesta.

Anketirani prebivalci so se pri presoji urejenosti in prijaznosti Novega mesta odločali predvsem za najbolj nevtralen odgovor - da je mesto srednje čisto in še kar urejeno; zaskrbljujoč pa je podatek, da le 4 % vprašanih meni, da živijo v lepem, čistem in urejenem mestu. Splošno mnenje prebivalcev Novega mesta je, da je mestnih gozdov v Novem mestu dovolj, le četrtina je mnenja, da jih je premalo. Da gozdov v Novem mestu primanjkuje, so prepričani predvsem mlajši.

O izrednem pomenu Ragovega loga in Portovala za prebivalce Novega mesta najbolj zgovorno priča podatek, da kar 85 % anketiranih Novomeščanov obiskuje omenjena gozdna kompleksa. Ragov log je v primerjavi s Portovalom nekoliko pogostejše obiskan. Podatki iz ankete pa kažejo, da ne smemo podcenjevati pomena ostalih gozdov Novega mesta, ki jih lahko poimenujemo primestni gozdovi. Skoraj 30 % anketirancev obiskuje Svetega Roka, dobra petina Brodsko hosto, vsak sedmi pa zahaja tudi v Brezovico in Češčensko hosto. Drgančevje, ki je po podatkih iz ankete redko obiskano, bi zaradi svoje bližine s primernejšo ureditvijo gozdov prav gotovo pridobilo na pomenu.

Tretjina anketirancev obišče Ragov log ali Portoval nekajkrat letno, četrtina zahaja v mestni gozd tedensko ali mesečno, vsak dvajseti anketiraneec pa obiskuje gozdna kompleksa dnevno. Z naraščanjem starosti vprašanih se povečuje delež tistih, ki gozdov ne obiskujejo. Zanimivo pa je, da so med tistimi, ki v mestni gozd zahajajo, starejši obiskovalci pogostejši. Gozdna kompleksa nista velika, kar se odraža tudi pri času - več kot polovica vprašanih se v gozdu ne zadrži več kot eno uro, le vsak petdeseti pa ostane v Ragovem logu ali Portovalu več kot tri ure. Razen v zimskem času, ko Ragov log in Portoval bolj ali manj samevata, so obiskovalci skozi leto razporejeni dokaj enakomerno. Pričakovano jih največ v hladni objem visokih dreves zaide poleti.

Skoraj 40 % anketirancev prihaja v gozd samih, pogosta oblika druženja pa je tudi krog prijateljev, družinski krog ali partner. Le vsak petnajsti vprašani odgovarja, da mestne gozdove obiskuje v večji skupini. Moški so v primerjavi z ženskami raje sami, ženske pa so v gozdu večkrat v najožjem družinskem ali prijateljskem krogu. Presenetljiv je podatek, da se z naraščajočo starostjo povečuje delež tistih, ki v gozd zahajajo s partnerjem. Tu smo pričakovali večji delež mladih.

zasmteni. S starostjo se povečuje delež tistih, ki imajo o urejenosti gozdov pozitivno mnenje, mlajši pa so v primerjavi s starejšimi bolj prepričani, da so gozdovi v Ragovem logu in Portovalu degradirani in izsekani. Vse kaže, da so mlajši bolj kritični do urejenosti mestnih gozdov.

Onesnaženost, divja odlagališča

Pomanjkanje klopi in smerokazov

Slabo vzdrževane poti in steze

Klop in motonisti

Zanemarjeni gozdovi

Nepridržljive osebe

Družba s klopi

Nepravilno sekanje

Pomanjkanje jas in razgledišč

Urejeno okolje

Bližina ind. objektov

Hitra skupina ljudi

Slaba orientacija

Nepriznani lastniki

Delo v gozdu

Drugo

Grafikon 2: Moteči dejavniki pri obiskovanju Ragovega loga in Portovala (točke glede na rang)

Kar 40 % vprašanih je postavilo onesnaženost, divja smetišča in odlagališča na prvo mesto, motečih dejavnikov v mestnih gozdovih. Prebivalce zelo moti tudi neurejenost in pomanjkanje rekreacijskih objektov. Odgovori na vprašanje, kaj pri ureditvi Ragovega loga in Portovala najbolj pogrešajo, se dobro ujemajo z odgovori pri predhodnem vprašanju. Na prvo mesto med manjkajočimi objekti postavljajo smetnjake, sledi pomanjkanje klopi, urejenih stez in smerokazov. Več kot tretjina vprašanih v mestnih gozdovih pogreša trim stezo, skoraj četrtina pa otroška igrala.

Trije izmed štirih anketirancev odgovarjajo, da je splošen pomen mestnih gozdov za mesto in prebivalce pomembnejši kot privatni interesi lastnikov teh gozdov. Kar 85 % anketirancev meni, da bi morala Mestna občina Novo mesto gozdove v Ragovem logu in Portovalu odkupovati.

Na vprašanje, zakaj mestni gozdovi ne zaživijo tako, kot bi bilo potrebno, so vprašani na prvem mestu omenili, da ni ozaveščenosti pri ljudeh. Prebivalci Novega mesta se torej zavedajo, da je rešitev za ohranitev gozdov predvsem v nas samih, v naših glavah in naši zavesti. Dokler ne bomo sami vzpostavili pravega odnosa do narave, toliko časa ne pomagajo nobeni zakoni in prepovedi. Kljub temu pa si anketiranci kot nadgradnjo, ki sledi ozaveščenosti ljudi, želijo tudi podporo občine, sistem, zakonodajo in sredstva za urejanje mestnih gozdov, sankcije za kršitelje in pravno državo, ki omogoča vse naštet.

Na koncu se najlepše zahvaljujemo vsem, ki so si vzeli čas, izpolnili anketni vprašalnik in ga poslali na naš naslov. Hvaležni smo vsem, ki so nam napisali stavke spodbude in pohvale ter nas s tem dodatno motivirali pri pripravi proglasitve Ragovega loga in Portovala za gozdova s posebnim hamenom.

Andrej Kotnik

Zavod za gozdove Slovenije, enota Novo mesto

Sprehod, oddih v naravi

Rekreacijski tek

Nabiranje gozdnih sadežev

Športni treningi

Učenje v gozdu

Sprehod s psom

Kolesarjenje

Spoznavanje naravnih pojavov

Piknik

Igre v naravi

Lov in ribolov

Delo v gozdu

Drugo

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80%

Grafikon 1: Namen obiska Ragovega loga in Portovala

Kar tri četrtine anketirancev zahaja v mestne gozdove na sprehod in oddih v naravi, iz česar je jasno videti, kje je skrit glavni pomen teh gozdov. To potrjuje tudi hitra hoja in rekreacijski tek, ki zavzema drugo mesto med dejavnostmi v Ragovem logu in Portovalu. Ostale dejavnosti so z manjšimi nihanjmi prisotne v približno enakem obsegu. Ženske pogosteje zahajajo v gozd zaradi sprehoda in oddiha v naravi ter nabiranja gozdnih sadežev, moški pa pogosteje zaradi teka, treninga, kolesarjenja ter lova in ribolova. Z naraščajočo starostjo se povečuje delež tistih, ki v gozdu vidijo priložnost za sprehod in oddih v naravi, pričakovano pa pada delež tistih, ki v gozdu trenirajo in kolesarijo. Z naraščajočo starostjo se povečuje tudi delež tistih, ki v Ragovem logu ali Portovalu nabirajo gozdne sadeže in spoznavajo naravne pojave. Zanimivo je, da imajo večjo željo po spoznavanju naravnih pojavov starejši, mlajše pa to zanima le malo.

V Ragovem logu (v primerjavi s Portovalom) vidijo prebivalci več priložnosti za sprehod in oddih v naravi, sprehod s psom, spoznavanje naravnih pojavov ter učenje v gozdu in o gozdu. Portoval pa v primerjavi z Ragovim logom uporabljajo predvsem za hitro hojo in rekreacijski tek, treninge ter nabiranje gozdnih sadežev. Rezultati nakazujejo, da je Ragov log sprehajalni, Portoval pa rekreacijski park oziroma gozd.

Precej zaskrbljujoč je podatek, da skoraj polovica anketirancev meni, da so gozdovi v Ragovem logu in Portovalu onesnaženi in

Trije izmed štirih anketirancev odgovarjajo, da je splošen pomen mestnih gozdov za mesto in prebivalce pomembnejši kot privatni interesi lastnikov teh gozdov. Kar 85% anketirancev meni, da bi morala Mestna občina Novo mesto gozdove v Ragovem logu in Portovalu odkupovati.

199

Na kratko o funkcijah gozda

Gozd opravlja številne funkcije. Recimo gozd na Kraguljem vrhu opravlja predvsem lesnoproizvodno in lovogospodarsko funkcijo, gozd v mestu pa še številne druge: socialno, klimatsko, estetsko, rekreacijsko, turistično, poučno, raziskovalno, vodovarstveno... vse skupaj štirinajst – in številka raste. Na splošno bi torej lahko rekli, bliže mesta kot je gozd, več funkcij opravlja in več je vreden.

Seveda se tu skriva past – dobro oskrbovan gozd brez problemov v določeni meri opravlja vse funkcije, vendar je le lesnoproizvodna v celoti finančno ovrednotena. Če se torej pojavi potreba po povečani rekreacijski funkciji (npr. v Ragovem logu), bo rekreacijska funkcija negativno vplivala na lesnoproizvodno. Seveda so tudi funkcije, ki ena drugo vzpodbujajo, so indiferentne, ali pa vplivajo enkrat pozitivno, drugič negativno. Ker je privatna lastnina (gozd in lesna masa) pravno zaščiten, bi torej morali uporabniki rekreacijske funkcije lastnikom gozda ponuditi primerno in dostojno odškodnino, ali pa v skrajnem primeru gozd odkupiti. Kdo pa so uporabniki rekreacijske funkcije v Ragovem logu, če ne občani Novega mesta?

Vsako si lahko zamisli, kaj je lesnoproizvodna funkcija. Gozd je plodna površina, na kateri raste gozdno drevo. Na enem hektarju vsako leto zraste od nič do, recimo, dvanajst kubičnih metrov lesa – odvisno od kvalitete rastišča, dreva, starosti sestaja in gospodarja. Ko skupna lesna masa doseže okroglih tristo kubičnih metrov, pride do zanimivega nesorazmerja.

V tem nesorazmerju najlaže predstavimo socialno funkcijo. Omenjena gozdna površina je vredna okrogel milijon tolarjev, lesna zaloga pa je potem, ko jo pripeljemo do kamionske ceste, vredna tri milijone. Štiri milijone kapitala torej vsako leto proizvede okoli štirideset tisočakov obresti, kar pomeni enoprocentne obresti. Če bi vam to ponudili v banki, bi se nasmejali in odšli. Vendar privatna lastnina ni edina, ki je zaščiten. Lastniki gozda so res lastniki površine in lesa, ostale funkcije pa so nedvoumno v lasti države, zato jih imenujemo javne funkcije in so zaščiten z Zakonom o gozdovih. Čeprav so lastniki gozda, recimo, zainteresirani za nakup novega megana, ga ne morejo kupiti, čeprav imajo več kot dovolj denarja, skritega v lesni masi. Tega ne smejo storiti preprosto zato, ker bi gozd s tem prenehal opravljati večino ostalih funkcij, recimo klimatsko.

Klimatska funkcija je namreč najmočnejše izražena v gozdovih z največjo biomaso – ta funkcija se izraža v čiščenju zraka, blažitvi temperaturnih ekstremov, uravnavanju vlažnosti... Njen obstoj najlaže opazite na gozdnem robu vročega soparnega dne, recimo v času prometne konice. V gozdu vas obdaja prijeten hlad, le deset metrov naprej izven gozda pa vladata neprijetna vročina in smrad. Kako bi lahko finančno ovrednotili to funkcijo? Kako ovrednotiti pitje petje? Gozdarji so za ovrednotenje lesnoproizvodne funkcije potrebovali več sto let. To pomeni, da jih čaka še veliko dela.

Danes se gozdarji vedno več ukvarjajo z rekreacijsko funkcijo. Razvili so metodo potnih stroškov. Po tej metodi je količina denarja, potrošena za potovanje do gozda, kjer boste vršili določene rekreacijske aktivnosti (jogging, tek na smučeh, sprehod, planinstvo), dober pokazatelj rekreacijske vrednosti gozda. S pomočjo tega pokazatelja lahko gozdove rangiramo glede na njihovo rekreacijsko vrednost in jih potem ustrezno oskrbujemo. Za pot do Portovala ali Ragovega loga sicer ne boste potrošili veliko denarja, vendar to ne pomeni, da gozd te vrednosti nima.

Seveda vse skupaj izgleda zelo zapleteno – številne funkcije se prepletajo na istem prostoru in vsaka zahteva drugačno gospodarjenje – vendar so k sreči tudi funkcije, ki lesnoproizvodne vloge gozda ne ovirajo. Ena izmed njih je gotovo poučna funkcija.

Gozdna učna pot v Ragovem logu?

V teoriji se to izvede tako: po gozdu izberemo traso poti, jo opremimo s tablami, izdamo knjižico s podrobnejšimi informacijami in jo ponudimo v uporabo zainteresiranim skupinam. V praksi seveda stvari ne funkcionirajo tako preprosto, saj informacijska tabla v Ragovem logu ne bi preživela prve sobote. Razgledne točke učne poti bi bile torej slabše opremljene, vendar ne bi bile nujno tudi manj funkcionalne. Točko bi lahko opremili le z znakom in številko, narisanima na drevo, kar je v gozdarstvu preizkušena praksa. Pot pa bi označili na podoben način kot planinci, le z drugimi barvami. Če bi bila novomeška učna pot na terenu slabše opremljena, bi se nedvomno lahko bolje izkazali pri izdaji knjižice, saj bi zaradi ekskluzivne lokacije k sodelovanju pritegnili najširši krog strokovnjakov. Najbolj pa bi se novomeška učna pot izkazala z zainteresiranimi skupinami, saj so te znane, dobro definirane in blizu. Osnovna šola Center in gimnazija bi zagotovo lahko popestrili svoj učni program.

fotografije Tomaž Grdin

Kako naprej? Od ideje do realizacije je seveda še dolga pot, vendar so bili prvi koraki že storjeni in izkušnje s podobnimi projekti drugod v Sloveniji vlivajo optimizem. Pestrost obiskovalcev dokazuje, da je lokacija privlačna: bučne zabave ob petkovih in sobotnih večerih, mirni nedeljski sprehodi, joggerji, nabiralci gob, div, rož ter otroci, ki gradijo hišice na drevu, bunkerje ali celo steze za BMX dirke, sprehajalci psov in celo koz... Vsi ti najrazličnejši obiskovalci kažejo na izredno zanimanje, ki bo prej ali slej potrebovalo usklajevanje. Usklajevanje pa bi bilo bolje izvesti, preden bo prišlo bo konfliktov, v katerih je ponavadi ravno gozd tisti, ki potegne krajšo. Lahko se pohvalimo, da se površina gozda v Sloveniji povečuje, vendar je to le pol resnice. Povečuje se gozdna površina v manj dostopnih predelih, v urbanih področjih, torej tam, kjer gozd najbolj potrebujemo, pa ta skupna dobrina nepovratno izginja – pod asfalto.

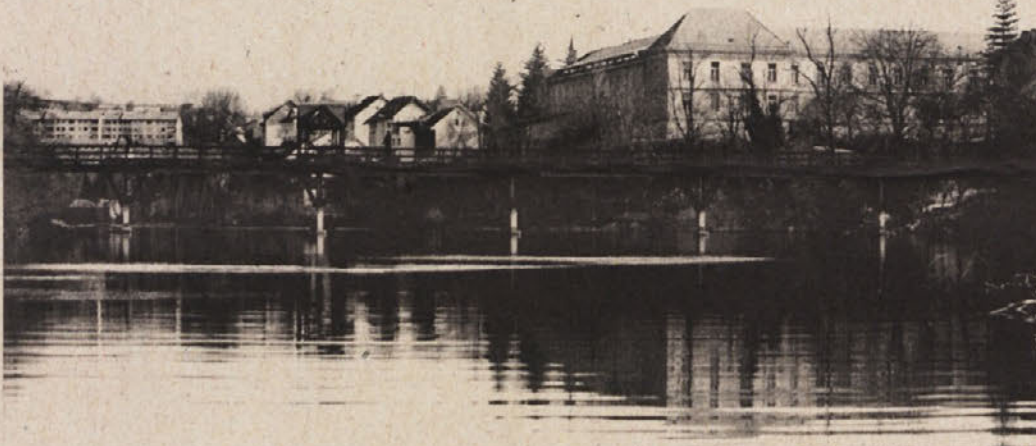
Janez Božič

Ureditev Ragovega loga: brvi, razsvetljava, travni amfiteater, odprto gledališče...

KOMBI UREJENJE

Čeravno sta oba sredi Novega mesta, mesta s preko dvajset tisoč prebivalci, ostajata nič kaj prida drugačna kot kakšen kos gozda nekje sredi Kočevskega Roga. To ni prav. Ne smemo ju vrednotiti in gledati le z ekološkega stališča, kje pa, potrebno ju je vrednotiti v njunem celotnem spektru, predvsem pa ju videti v prihodnosti kot vitalni element mesta, kot prostor, kjer ljudje lahko preživijo del dneva, tu uživajo. Potrebno ju je vključiti v mestno življenje, v mestno grajeno strukturo. Tako kot hodimo v trgovino nakupovati, v kino gledat filme, na stadion tekme, v šolo k pouku, na igrišče igrat košarko, v tovarno na delo in v spalnico spat, tako bi morali tudi gozd sredi mesta vzeti za prostor našega

SITUACIJA UREJENJE

Urejanje razširjen del stanovanja, za njegov ozelenjeni del, in z njim v tem smislu razpoglati, ga prilagoditi potrebam meščanov. Vse to, kar sam od sebe ponuja, je potrebno izkoristiti v večji meri.

Dandanes v njem meščanov vsemu navkljub sploh ne mrgoli, celo zelo malo jih pride semkaj. Včasih je morda res težko najti klop, na katero bi pristopili svojo nit in cel smetnjak je včasih prav taka redkost, luči tu ni in torej ponoči človeku to ni prijeten prostor, pa poti so neurejene in neprimerno za sprehode – še posebno v ali po deževju, in pozimi tu tudi ne gre kaj dosti početi, če želite ohraniti cele kosti.

Žal je danes pač tako. Ideja, kako ta gozdič napraviti življenju meščana ljubši, sicer ne manjka. Kar nekaj se jih je nabralo skozi čas, toda do danes niso bile izvedene. Pa omenimo nekatera.

Za razliko od Portovala, ki ga z drugim bregom reke Krke ne povezuje nobena brv oz. sprehajalna most (eden je bil sicer v začetku petdesetih let zamišljen in naj bi povezoval Portoval z Bršljinom nekako pri železniški postaji Bršljin), in ki je poleg tega še ostro ločen od bližnjih naselij z dokaj prometno Topliško cesto, pa je Ragov log z mestom malce bolj sprijet – tudi s sprehajalnim mostom, žal le enim. Škoda je namreč, da ni še kakšnega.

Na začetku osemdesetih let je arhitekt Miha Kos ob snovanju naselja Plava laguna zaslužil pomen Ragovega loga za življenje stanovalcev tega tedaj bodočega naselja, zato je v projektu s sprehajalnim mostičkom povezal naselje z gozdom in s tem želel razširiti življenjski prostor prebivalcev še v gozd. Žal od mostička ni bilo prav nič, pa čeprav bi bilo poleti stanovalcem še kako

fotografije Borut Peterlin

prijetno, skriti se pred vročino v Ragov log. Za take stvari pač vedno zmanjka denarja. Gotovo pa mora to ostati projekt za prihodnost, katerega uresničitev bi znala biti realnost, ko bo mesto začelo izvajati projekt pešpoti ob Krki in Težki vodi.

Na srečo se mesto sredi osemdesetih let vsaj tedaj razpadajočemu sprehajalnemu mostu, ki povezuje Ragov log s starim mestnim jedrom, ni odpovedalo. Andrej Prelovšek, Janez Žerjav in Borut Simič so napravili načrt za prav simpatičen sprehajalni most, ki je nadomestil prejšnjega razpadajočega, toda danes, dobro desetletje kasneje, je v nevarnosti tudi ta.

Kmalu zatem je Marko Ušaj v svoji nalogi obravnaval Ragov log. V njem je videl pravo komunikacijsko žarišče, saj je spoznal, da je moč preko njega z nekaterimi novimi in urejenimi pešpotmi in brvjo čez reko odlično, s krajšimi potmi od obstoječih, povezati staro mesto in njegove vsebine oziroma bližnje industrijske cone z okoliškimi naselji (Grabem, Ragovo, Ločna, Ragovska in Jakčeva...). Z ozirom na središčno lokacijo med bližnjimi stanovanjskimi naselji pa je predlagal tudi nekatere manjše ureditve ob gozdičku in znotraj njega, npr. otroško igrišče z okrepevalnico ter nekakšno "sobo v gozdu" za druženje in počitek, predlagal pa je tudi ureditev travnega amfiteatra, ki bi služil kakšni prireditvi ali izobraževanju.

Tudi sam sem se z neko šolsko nalogo pred časom dotaknil Ragovega loga. Gre za predlog umestitve nepokritega gledališkega objekta na južno pobočje ob Ragovem logu nad naseljem Ragovska, Ušaj mu pravi "streha mesta", od koder se razlivajo prelepi pogledi na mesto in daljnjo okolico. Objekt bi bil primeren za najrazličnejše prireditve, za gledališke, filmske, plesne, glasbene in še kakšne. Preko parkovne ureditve pod njim, stopnišča do reke in brvi preko jezua ob Seidlovem mlinu, ki ga je gotovo potrebno čimprej urediti, pa bi bil povezan s starim mestnim jedrom.

Meščani si želijo, vsaj zaznati je tako, da bi bil Ragov log in z njim seveda tudi Portoval malce osvetljen, da bi bile poti lepo urejene in tudi invalidom prijazne, da bi bilo od tu moč tudi s čolnom napraviti kakšen zavesljalj...

Ideja, še mnogo (in še bolj) jih je bil zagotovo rodilo, torej ne manjka. Če bi jih dodatno združili, bi jih bilo celo preveč. Primanjkuje pa volje, da se ta mestni predel oziroma oba mestna gozdiča, uredi, kot je treba – denarja za to namreč ni potrebno prav veliko.

Tomaž Levičar

gled 1:200

Situacija 1:500

fotopub

(EKO)

Borut Peterlin

Fotografi – pometimo pred svojim pragom!

Med fotografi so zelo popularni ekološki motivi. Predvsem takšni, ki naš vse opozarjajo, da narave nismo podedovali od naših staršev, ampak smo si jo samo izposodili od naših potomcev. Ampak tako imenovana ekološko ozaveščena fotografija je prav tako sestavni del onesnaževanja! Fotografska industrija je že davno tega prešla iz amatersko-ljubiteljske dejavnosti v masovno proizvodnjo. V Sloveniji trenutno deluje približno 180 fotografskih laboratorijev ali »minilabov«, kar je svojevrsten rekord na število prebivalcev. Ti laboratoriji za razvijanje filmov in fotografij letno porabijo ogromno kemikalij in prav te kemikalije so ekološko najbolj oporečen del fotografskega postopka – med njimi je verjetno najbolj obremenjujoča sestavina amoniak.

Naslednji primer lepo nakazuje kaos, ki vlada tudi na področju inšpekcije. V Mariboru je lastnica »minilaba« zivala kemikalije v odtok in sosed jo je prijavil. Inšpekciji je priznala dejanje in inšpektor je vzel vzorec kemikalij na analizo. Seveda inšpektor ni imel pojma, katere kemikalije so škodljive, in je vzel vzorec razvijalca, ki je od vseh še najbolj nedolžen. Najbolj škodljiva sta fiksir in stabilizator, saj vsebujeta veliko srebra. Seveda gospe niso doletele nikakršne sankcije.

Vendar tudi na tem področju obstaja ekološko neoporečna rešitev. Določeni veliki fotolaboratoriji v Evropi iztrošene kemikalije reciklirajo. S tem pridobijo sveže kemikalije in, kar je najlepše, iz kemikalij izločijo srebro, ki ga nato prodajo. Celoten postopek se dolgoročno izplača z dobičkom! Seveda produkcija teh laboratorijev krepko prekaša povprečen slovenski minilab, ampak še vedno zaostaja za celotno produkcijo vseh

Najbolj cool fotoaparati na svetu
foto: Alenka Bajec

Kemikalije pa se med procesom ne nevtralizirajo, ampak samo še pridobijo na ekološki »teži«. V zadnji fazi razvijanja, fiksiranja in stabiliziranja, se izloči neosvetljeno srebro. Po izračunih vsi fotografski laboratoriji v Sloveniji na ta način »pridelajo« približno 4400 kg srebra. In kje to srebro konča? V naših lepih rekah!

Srebro je žlahtna kovina in zato izjemno obstojna v naravi. Tako to srebro kot tudi vsa ostala svinjarja, ki jo pridelamo, slej ko prej konča na naših krožnikih. Sicer vse skupaj ni tako črno-belo, saj imamo v Sloveniji zakon, ki veleva oddajo takih kemikalij podjetjem, ki skrbijo za njihovo nevtralizacijo. Edino podjetje v Sloveniji, ki se ukvarja s tovrstno dejavnostjo, je ljubljanski *Sibeniko*. Vendar se strank otepajo, saj so njihove zmogljivosti skromne v primerjavi z vsemi fotolaboratoriji pri nas. Zato praviloma naši fotolaboratoriji brezvestno zlivajo kemikalije v odtok. Kljub prej omenjenemu zakonu namreč dejanske kontrole ni!

fotolaboratorijev na Slovenskem. S tem napeljujem, da bi organizirana mreža oddajanja iztrošenih kemikalij ter njihova reciklaža prinašala zajeten izkupiček in kar je še pomembneje, delno razbremenila naše reke.

Vzrokov, zakaj se ne dela na ta način, je več, ampak glavni so sledeči: povprečen slovenski fotolaboratorij ima premajhno proizvodnjo, da bi se mu splačala nabava strojev za reciklažo, in absurdno je, da se večina niti ne zaveda te možnosti. Organizirana mreža, ki bi rešila vprašanje oddaje iztrošenih kemikalij, v Sloveniji ne obstaja. In nenazadnje bi celoten postopek pomenil dodatna vlaganja v stroje in kompliciranje postopka, saj se lahko vse te kemikalije preprosto in nekaznovano zlijejo v odtok. Za to pa je kriv predvsem zakon, ki je bolj kot ne papirnat.

In kaj lahko amaterski fotografi naredimo, da bi se stvari izboljšale? Fotografije nosimo razvijati v fotolaboratorije, ki imajo pogodbo za odvoz kemikalij.

Vse skupaj pravzaprav spominja na Don Kihotov boj z mlino na veter – ampak hvala bogu smo pred vrati DIGITALNE fotografije, ki je ekološko neoporečna.

**Klub pod
kavarno,
5. marec**

Ob prvem
letu parka

fotografije Borut Peterlin

Klemen Dvornik

Problemi slovenske kinematografije (1)

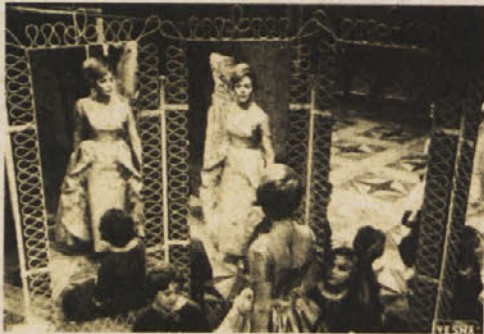
Če poizkusim pomisliti na asociacije, ki jih dobim ob tem, ko mi nekdo reče SLOVENSKI FILM, s težavo pomislim na nekaj, kar bi me razveselilo. Vidim kinodvorano, v kateri sedi zelo malo ljudi, ki gledajo nek film, ki je bolj kot filmu podoben nadaljevanki v stilu Esmeralda. Vendar, če pomislim bolje, se mi pred očmi prične prikazovati črno-bele podobe in zaslišim stavke, kot je: A si ti tut notr padu? To je to, to bi moral biti slovenski film.

Danes se vedno bolj zgražamo nad slovenskimi filmi, češ da igralci izgledajo smešno in okorno, da govorijo, kot bi recitali Prešerna. Da se z malo denarja, kot ga imamo v Sloveniji za snemanje celovečernih filmov, snemajo filmi, ki hočejo izgledati kot ameriški main stream, pa v resnici izgledajo kot izdelek video entuziastov iz Zgornjega Podlistka. Da filmarji pripovedujejo zgodbe, ki nikogar ne zadevajo, ali pa so tako klišejske, da so slabše kot resnične zgodbe na A kanalu.

Kje iskati razlog za to? Da bi razumeli, kaj se dogaja s slovenskim filmom, je potrebno pogledati tri časovne komponente, v katerih se znajdejo vse stvari v obstajanju: ZGODOVINO SLOVENSKEGA FILMA, SLOVENSKI FILM DANES in PRIHODNOST SLOVENSKEGA FILMA. Vsaka od teh treh komponent si zasluži, da jo posebej pogledamo pod drobnogledom, zato sem vsaki namenil svoj članek.

Na svoji zemlji, 1948

Ples v dežju, 1961

Nočni izlet, 1961

Na papirnatih avionih, 1967

To so gadi, 1977

Zgodovina slovenskega film(čk)a

Zgodovina slovenskega filma se začne, ko leta 1905 v Ljutomeru odvetnik dr. Karol Grossman vzame v roke svojo novo filmsko kamero in posname družino na domačem vrtu. To so bili prvi kadri, ki smo jih Slovenci naredili, vendar je moralo od teh dokumentarnih posnetkov preteči še mnogo Save, da smo se Slovenci odločili, da bi tudi gledali filme z zgodbami, v katerih bi igralci govorili slovensko in bi si tudi mi lahko ustvarili svojega Humphreya Bogarta in svojo Marlene Dietrich. Tako se je v začetku tridesetih let porodila v dveh različnih slovenskih glavah ideja o snemanju filma o Triglavu. Tako je leta 1931 prof. Janko Ravnik s svojimi prijatelji planinci posnel film *V kraljestvu Zlatoroga* in leto kasneje Metod Badjura film *Triglavske strmine*. Gre za dva zelo podobna filma, ki temeljita na domovinskih filmih, ki so bili takrat v modi predvsem v Nemčiji. Ne gre za nikakršen presežek, saj sta bila oba filma še vedno nema, kljub temu da je v tistem času že kraljeval zvočni film.

Pravi začetek dobe igranega filma v Sloveniji je po drugi svetovni vojni. Stalin je rekel: »Za nas je film najpomembnejša umetnost.« In ker je bila nova država socialistična z marksistično ideologijo, so Stalinove besede odmevale tudi pri nas in rodil se je prvi slovenski celovečerni zvočni film. Leta 1947 je po enem letu trdega dela oziroma učenja zagledal luč sveta film *Na svoji zemlji* v režiji Franceta Štiglicja in po scenariju Cirila Kosmačja. V bistvu je to uradna definicija, dejansko pa je pri filmu sodelovala, se pravi film režirala, večina režiserjev, ki so naslednjih dvajset let gradili slovensko igrano produkcijo. To je bila učna ura za slovenski film. Z današnjega stališča se film zdi za nevtralnega opazovalca zaradi svoje naivnosti, ideološkega predznaka, literarnosti, igralske gledališke okornosti, začetniških režijskih napak in slabe tehnične kvalitete predvsem zvoka zelo povprečen, če ne manj. Je pa res, da ima zgodovina oziroma slovenski filmski zgodovinarji do tega izdelka nekakšen poseben tolerantan odnos, kot starši do prvorojenca, in je zato ta film kljub svoji amaterskosti temeljni kamen za celotno kinematografijo.

Naslednjih dvajset let filmarji ustvarjajo pod nadzorom države, kar pomeni da je produkcija zelo redna in ne tako maloštevilčna, saj se na leto posname do pet celovečernih in do petnajst kratkometražnih igranih filmov. V zelo kratkem času s prakso preidejo vsi poklici v filmski proizvodnji na zelo visoko raven. Ta cvetoča leta zaznamujejo filmi, ki so gledalcu prijazni in imajo hkrati tudi umetniško vrednost ter obrtniško dovršenost. Prevladuje film z NOB vsebino, ki pa ni vedno direktno izpostavljena oziroma je mešana z nekim drugim žanrom. Zelo dobra filma, ki imata naravo kriminalke oziroma filma noir sta Kavčičeva *Akcija* in Čapovi *Trenutki odločitve*. Drug primer je *Ne joči, Peter!*, ki je bolj kot partizanski film komedija oziroma mladinski film. Prav ti slednji dve komponenti sta v tem času dali slovenskemu filmu najboljše izdelke. *Tistega lepega dne*, *Vesna*, *Ne čakaj na maj*, trilogija *Kekcev*. Edini film iz tega obdobja, ki zaradi svoje drugačnosti ne gre v kalup, je *Nočni izlet* režiserja Mirka Groblerja. Film govori o času, v katerem je nastal, o mladini tega časa, o problemih, ki jih imajo, generalno pa ga povezuje večna tema ljubezen. Film je spregledan, režiser pa pozabljen, kljub temu da gra za enega najboljših filmov, kar jih lahko najdemo v slovenski filmski zgodovini.

V šestdesetih letih se pojavita Boštjan Hladnik in Matjaž Klopčič, ki imata popolnoma nov pristop k filmu. V naš prostor se uvede nekakšen novi val ali bolje modernizem. Ključna filma sta *Ples v dežju* prvega in *Na papirnatih avionih* drugega režiserja. Gre za nek preobrat, za premik kretnic v drugo smer. France Brenk pravi, da s *Plesom v dežju* stopamo v dobo profesionalizma in nove generacije avtorjev. Torej gre za nov pristop k filmu, ki se odmika od gledalca, je larpurlartističen, in režiser postane avtor – umetnik. Začetek te druge dobe, ki traja od sredine šestdesetih pa do osamosvojitve, je bil zelo obetaven, saj je obetal razvoj, podoben novim valom v Franciji in Italiji. Vendar je razen redkih izjem - Klopčičeva *Sedmina* in *Cvetje v jeseni*, Godinov *Rdeči boogie* - ter izletov v smislu popolnoma populističnega filma, ki vedno deluje (Bevčev *To so gadi*, Kavčičeva *Sreča na vrvi*), slovenski film zapadel v neko apatijo, ko smo se vsi smilili samim sebi, objokovali stare dobre čase in upali na boljšo prihodnost. Vsa depresija doseže dno ob osamosvojitvi, ko se sesuje sistem financiranja filmske produkcije, ker ta nima več politične podpore. Vzpostavi se možnost za nov začetek, to je film danes.

Ples kadetov v Novem mestu fotografije Borut Peterlin

Imeti gledališče: vprašanje prestiža? (drugi del)

Ali se novomeškemu gledališču res obetajo boljši časi in kaj sploh je to novomeško gledališče, preevsem pa ali ga hočemo ali ne? »Vsekakor bi zelo rada videla, da bi Novo mesto imelo svojo gledališko produkcijo, vendar je o njej, dokler nimamo prostora, težko govoriti,« zatrjuje gospa Mira Maljuna, direktorica Kulturnega centra Janeza Trdine.

Nadaljevanje.

Prostor je vsekakor eden od nujnih pogojev pri gledališkem ustvarjanju. Kot otroku se mi je sicer zdelo, da delajo igralci v gledaliških dvoranah, ki pa so vse temačne in hladne, samo zato, da bi se ločili od ostale družbe, ali pa, da bi se družba ločila od njih; da bi jih z nekakšno ustrežljivo izolacijo postavila na doseg roke. Pa ne gre samo za to. Gledališki prostor je magična substanca, prizorišče nezaključenega sveta, dogodka, zgodbe. Je oder. Izmišljijam, domišljiji, naključnim verjetnostim daje alibi. Prostor je tisti, ki omogoča prenos, transformacijo, ki varuje iluzijo pred sesutjem ob soočenju z realnostjo – recimo naključnim prišlekem. Poleg tega že po definiciji zagotavlja neodvisnost, lastnost in svobodo »lastniku«. Zato je seveda za gledališče življenjskega pomena, da ima tak, svoj, zaščiten, neoskrunjen teritorij.

V Novem mestu je gledališču v okviru Kulturnega centra namenjena dvorana Doma kulture, ki navkljub vsem znanim in neznanim pomanjkljivostim, povezanih z velikostjo in primernostjo odra – mimogrede: tako velik je že od leta 1933 – vsaj približno zadovoljuje potrebe povprečne predstave (pri čemer mislim predvsem na scenske in mizanscenske rešitve), medtem ko veliki dvorani Kulturnega centra Janeza Trdine nekako ni bilo usojeno, da bi poleg kongresnim, koncertnim in ostalim (predvsem glasbenim) prireditvam nudila prostor tudi gledališkim predstavam. Gospa Mira Maljuna sicer pravi, da je ideja o tem, da bi dvorano v Kulturnem centru priredili za gledališke potrebe, obstajala, vendar pa oblikovanost le-te ni ponujala prave optimalne rešitve. Sicer je bil v takratnem občinskem vodstvu sprejet sklep, da se dvorana v prvi fazi uredi za glasbeno, kongresno in plesno dejavnost, v drugi fazi pa tudi za gledališko, pri čemer časovni rok ni bil določen, a je direktorica mnenja, da je ob dejstvu, da niti zdajšnja dvorana ni povsem odplačana, iluzorno pričakovati kakšno preureditev.

V zadnjem času se je reševanje prostorskega problema, ki še zdaleč ne pesti samo gledališča, začelo osredotočati predvsem ob vprašanju Narodnega doma, kar je verjetno največja zasluga Društva Novo mesto. Narodni dom je seveda ena od ključnih stavb novomeške zgodovine in kot tak historično zaznamovan reprezentančni objekt, obremenjen s funkcijo nekakšnega poslanstva, zaradi česar je sila zahtevno, nameniti ga čemurkoli. Po drugi strani pa je zares neverjetno, da dom, ki je prvi take vrste v Sloveniji, na tako nesladen način in kot v posmeh taisti zveličavnosti, o kakršni sem pisal ravnokar, propada. Malce cinično rečeno je verjetno edina sreča v vsem tem, da Narodni dom stoji šele v drugi, tretji vrsti novomeške urbane fasade.

Pred približno letom dni je Mestna občina Novo mesto oblikovala Komisijo za Narodni dom, ki je potem z javnim natečajem pozvala širšo javnost k sodelovanju pri določanju vsebin, ki naj bi se v bodoče odvijale v Narodnem domu. Komisija je z delom zaključila v začetku lanskega septembra z ugotovitvijo, da je »zanimanje javnosti za obnovo Narodnega doma majhno glede na število prispelih vlog tudi po podaljšanem roku javnega natečaja« (resnici na ljubo je treba povedati, da so prispеле komaj tri vloge, kar je, recimo, ravno v obratnem sorazmerju s številom kritik in pritoževanj v zvezi z Narodnim domom) in da »ni prišla do zelenih rezultatov in ciljev, ki si jih je ob svojem delu zastavila« (iz zapisnika komisije za narodni dom, 7. 9. 1998). S tem pa je odgovor na vprašanje, kaj z domom, vrnila na začetek oziroma ga prepustila morebitni iniciativi nove mestne uprave.

Da bi Narodni dom namenili izključno gledališču ali pa morebiti lutkam, po mnenju Sandre Boršič, svetovalke za kulturo na Mestni občini, verjetno ne bi bila optimalna rešitev, saj znotraj Mestne občine obstaja želja, da bi se v Domu vršila takšna dejavnost, ki bi ga tudi financirala, vsaj v čim večji meri.

Zanimivo je denimo stališče, ki ga zagovarja gospa Mira Maljuna. Po njenem osebnem mnenju, ki pa ga je zagovarjala tudi ob ponovnem imenovanju za direktorico Kulturnega centra Janeza Trdine (lani potrjeni mandat se ji izteče leta 2003), bi bilo najbolje, da se v Narodni dom preseli kino, razširi svoj program iz samo komercialnega še na evropski in t. i. art ter se oblikuje kot samostojni zavod oziroma podjetje, medtem ko naj se Dom kulture, seveda z ustrežno adaptacijo, nameni zgolj gledališču. »S tako rešitvijo,« tako gospa Maljuna, »bi bili rešeni za naslednjih petdeset let.«

Kljub očitni nuji "imeti svoj prostor", ko govorimo o neki lastni gledališki produkciji, pa se mi vseeno zastavlja vprašanje, ali niso vsa ta prizadevanja, zadostiti pogojem, neke vrste zatiskanje oči pred mnogo večjim, recimo temu vsebinskim problemom. Menim, da bi se vprašanje okoli "imeti gledališče" najprej moralo nanašati na vprašanje, ali se kaj dela. Nerazumljivo se mi zdi, kako to, da obstoječe institucije, prva v vrsti je Kulturni center Janeza Trdine, ne izražajo več ali pa dejanske želje po domači produkciji. Kako sijajno bi bilo v programu za naslednji gledališki abonma prebrati naslov neke poljudne predstave z opombo, da bo ta nastala v produkciji Kulturnega centra Janeza Trdine in pa, recimo, mariborske Drame.

Logika direktorice Kulturnega centra v zvezi s tem je jasna: "V Domu kulture lastne produkcije ne moremo imeti, dokler je tam kino. Kino pa je tam vsak dan, razen na silvestrovo. Pri tem gre še za dvoje stvari. Dohodek, ki ga ustvarja kino, je za zavod, ki je prisiljen za svoje delovanje sam priskrbeti več kot polovico sredstev, zelo pomemben, poleg tega je kino v veliki meri odvisen od distributerjev, ki močno predpisujejo, kdaj in koliko časa naj bo nek film na sporedu, zato je gledališki abonma ob ponedeljkih in torkih, ko je obisk filmskih predstav najmanjši. Vsak naslednji poseg v urnik predvajanja filmov stvari močno zaplete."

In tako naprej.

Branko Jordan

Narodni dom? Da, da. To je tista stavba, pred katero je nad cesto velik napis: VSE PO 350 TOLARJEV. Potem pa korak naprej in na desno.

BUŽEC ON, BUŠČA JAZ

monokomedija
v izvedbi
Saše Pavček
torek, 16.3.1999,
KC Janeza Trdine

fotografije
Borut Peterlin

portret: Samo Dražumerič

Ker je usodi slovenskih pesnikov ime *Cukrama*, je dobro, da se sem ter tja spomnimo tudi katerega izmed naših še živečih pesnikov. To je tokrat Samo Dražumerič.

Samo se je rodil leta 1971 v Novem mestu. S poezijo se je začel ukvarjati že v srednji šoli, svojo prvo pesniško zbirko *Ulica* pa je izdal že leta 1991. Tu je njegova poezija še zelo temačna. Zaznamovana je z besedami smrti, hladu, grobov, samote, odhajanja... Pesmi so metaforično zelo bogate. Metafore so nelogične, drzne, nejasne, z mnogimi preskoki, odsekanimi mislimi, kar odlično odslikuje stapljanje zavestnega sveta s podzavestnim. Pesmi so temu primerno napisane v prostem verz, ki je le izjemoma dolg, nekatere pesmi pa bi lahko označili tudi kot likovne ali konkretne.

Takšen stil pesnjenja se nadaljuje tudi v njegovi drugi pesniški zbirki *Kel-te-ta ulica*, ki je izšla leta 1993. Toda tu se pojavijo tudi drugačne pesmi, ki nakazujejo spremembo v Samovem pogledu na svet. Ton te poezije je mirnejši, pesmi so izpovedne, upesnjujejo minljivost, lakoto po ljubezni, nedolžnost in seveda času primerno vojno tematiko. Glede na mirnejši glas se nekatere pesmi tudi nekoliko podaljšajo, ostajajo pa v kratkem prostem verz.

Zadnja zbirka *Tiha mačka in keltski metulji* je izšla predlani in že z naslovom kaže na svojo dvodelno zgradbo. Prvi del knjige namreč obsega poezijo, ki nosi naslov *Tiha mačka*, drugemu delu je naslov *Keltski metulji*, pod njim pa se skrivajo lepljenke. Poezija se je v tej zbirki razvila naprej v smeri, ki je nakazana že v *Kel-te-ti ulici*. Pesmi so daljše oziroma se združujejo v nekakšne cikle. Metaforika je mirna, toda zelo nenavadna; direktna, toda skrivnostna. Redke besede imajo močne pomene in silijo k novemu razumevanju jezika. Med slike civilizacije se vrivajo podobe prazvirne energije narave – nekaj večnega šepeta spomine in daje občutek nostalgije.

Vsa Samova poezija je iskanje novega izraza za to, kar se skriva v misli. Gre za igro oziroma eksperimentiranje z jezikom, da bi ta v polnosti zaživel, kajti največji problem današnje poezije je ravno v tem, da so se besede izpraznile. Kako torej ustvarjati poezijo brez polnih besed? Ne gre drugače, kot da se poišče svojstven jezik, nova struktura stavkov, drzne povezave nenavadnih besed, ki kličejo sveža občutja sveta.

Jezikovna igra se v vsej svoji moči razigra v Samovih lepljenkah. Besede, ki jih je izrezoval iz njihove kontekstualne vraščeniosti v časopise, je združil v nove pomene, ki slikajo svet, ki se skriva za medijskim. Najbolj sveže delo iz njegovega opusa so Patroklejeva pisma, kjer se avtor spoprime s problemom aktualnosti starogrškega mita; trenutno pa se ukvarja tudi s pisanjem nadvse nenavadnega romana.

Samo imenuje svojo poezijo »poezija ulice«, saj se svet dogaja prav tam, na ulici. Prenesti to na papir je posebno raziskovanje, ki ga ni mogoče bolje predstaviti kot skozi pesniško besedo – zato naj več o sebi pove kar poezija.

Brigita Judež

G. Ahilova solza

(Vegasti stavec na limonasti klopi v parku. Požgana Troja se širi za njegovimi suličastimi rameni. Sam.)

Ker si sam položil zvenečo strelco na struno Petindvajset let v ognju veselega loka še nisi sprožil lakotne vile moje smrti

ti si samo človek in nikoli ne sanjaš o skalnem obrežju ki ljubi češnje mojih sledi

oblaki in ovce umrejo puloverji na prsih lisičjih solz

ti si pestoval sedem otrok svoje jeze moje pajčevinaste roke pa so iskale veter tvojega meča

ti si skrival sončnico moje ljubezni ko so skozi oklep mojih ran prijezdile jókajočne sove in Hektor

ti pa si sovražil postelje vodo ognje in zgodnje grozdje iz Špate in iskal kaktuse svoje smrti pri vratih mesta iz vate in dima

vorj joda in borov ljubita solze deklic in starka Luna bo med breskve zvezd posadila tvoj nasmech

sept. 98

(Patroklejeva pisma, iz triptiha o južnem vitezu)

Mladi pesniki in pisatelji...

Tradicionalni dolenski knjižni sejem se naglo približuje. Letos se bo dogajal med 10. in 14. majem. Zadnji dan sejma je med drugim namenjen tudi mladim literatom (dijaki in študentje). Bodite torej pozorni na Razpis za srečanje najmlajših in mladih literatov, ki bo objavljen sredi aprila, in sprejmite povabilo k sodelovanju. Vsako vaše delo bo toplo sprejeto. Za dodatne informacije se lahko obrnete na Sklad Republike Slovenije za ljubiteljske kulturne dejavnosti ali na Literarni klub Dragotina Ketteja. Obe organizaciji imata sedež v KC Janeza Trdine.

Pomladansko branje

Izobraževalno življenje je začelo pridobivati na tempu in začanja povzročati mnoge stresne situacije, zato se ne pozabite občasno odtrgati od teorij, matematike in drugih učbenikov – vzgibajte tudi druge dele svojih možganov in se prepustite literaturi.

Toplo priporočam, da se pozabavate z nenavadnim romanom Itala Calvina *Če neke zimske noči popotnik*; oglejte si, kaj vse se lahko zgodi komu, ki hoče le v miru prebrati roman. Če vam razdrobljene neskončne zgodbe ne ustrezajo, sezite po romanu *Parfum*, v katerem je Patrick Süskind naslikal podobo romantičnega genija, katerega osebnost odseva izpraznjenost našega časa – junak je namreč genij nečesa, česar sam nima; ali pa se poskusite s predstavljeno poezijo Sama Dražumeriča.

Pandan

novi novomeški romantiki

Rok Otočec

Novo mesto ponuja s svojo različnostjo še tako zahtevnemu gledalcu ali poslušalcu pestro izbiro zvokov in barv. Mogoče je ravno prav veliko, da lahko opazimo različne značaje ljudi in njihovo hojo skozi prostor in čas, ter ravno prav majhno, da se v njem ne izgubi vsaka ideja. Tako lahko marsikdo postane glavni igralec na odru, veliko se jih odloči za vlogo poslušalca, seveda tudi kritiki ne manjkajo. In tako se lahko predstava začne, opremljena s sojem neonsko obarvanih ulic, poslikana z govoricami novomeških barov, gostiln in zbirališč, kjer se pretaka žeja in so v teh dneh vsa v pričakovanju novih glasbenih dogodkov.

Skupina PANDAN je začela delovati leta 1984 (v času, ko so medijsko pozornost vzbujale zasedbe Duran Duran in Spandau Ballet) in so ji glasbeni novinarji nadeli ime »nova romantika«. V prvi postavi, ki je leto kasneje zamenjala dva člana, so sodelovali basist Tomaž Borsan, klavirista Tomaž Murn in Igor Florjančič, električno kitaro je igral Slavko Medle, bobnal pa Dušan Obradinovič. Skupina si je zadala lep in plemenit cilj – igrati samo in največ avtorsko glasbo, kar jim je tudi v polni meri uspevalo. Njihov pristop do zvoka, kakor tudi vsega, kar sodi zdraven, je bil zelo ambiciozno zastavljen in tukaj lahko dodam, da je to vsekakor prva novomeška skupina, ki se je znala obračati v svetu medijev. Prve resnejše posnetke in nastope začuti PANDAN leto po nastanku, takrat uglasbijo njihov veliki hit *Nekaj v tvojih je očeh*, ki se je samozavestno prebijal na mnogih lestvicah, občinstvo pa resno opozorijo nase z nastopi na pop delavnici in uspešnimi uvrstitvami na razne časopisne lestvice najbolj poslušanih skladb. V tem letu se sodelovanju odpove Slavko, ki ga zamenja nihče drug kot Marko Turk-Tučo, velika zvezda rokenrol kitare nasploh. Klavirist Tomaž tudi preneha z ustvarjanjem glasbe, njegov zvok nadomesti Mateja. V tem času pride do zelo resnih snemanj v takratnih eminentnih studijih. Glasbeniki akorde zapišejo v zagrebškem studiu SMOLEC (eden najbolj znanih v takratni Jugoslaviji), velikokrat pa jih pot zanese tudi v ljubljanski METRO. Besedila so pisali tako v slovenščini kot hrvaščini, saj je bilo ansamblu iz teh krajev težko prodreti na jugoslovansko tržišče, če ni prepeval v jeziku kakšnega izmed številčno bolj zastopanih narodov. Eden izmed največjih, če ne celo največji uspeh benda je bil uvrstitev na gitarijado v Zaječarju. Tam PANDAN začuti moč glasbe, odziv publike in prvo presenečenje nad lastno uspešnostjo, saj je njihova skladba

Djevojka ena izmed zelo poslušanih in velikokrat predvajanih na beograjskih radijskih postajah. Za primerjavo kvalitete gitarijade omenjam nastop takrat najbolj popularnih skupin v Jugoslaviji: Plavega orkestra ter Bajage z inštruktorji. PANDAN se je tako uvrstil med zelo redke slovenske skupine, ki jih je zvok ponese malo bolj južno. Izmed preostalih zasedb iz domačih krajev je to uspelo še Lačnemu Franzu ter skupinama Buldožer in Videosex. Mogoče si je v današnjih razmerah težko predstavljati, kaj je pomenilo jugoslovansko glasbeno tržišče v tistih časih – dejstvo je, da si moral biti zelo dober ali pa izredno zanimiv, če si hotel okusiti zvok velikih odrov. PANDANU je to nedvomno uspelo.

Veliko prijetnih glasbenih druženj je prekinila služba državi. Tako strune kitare zapusti Tučo, nadomesti pa ga Tomaž Maras-Mot in doda svojo virtuoznost. Skupina deluje naprej, dokler ne oblečejo uniforme še Tomaž, Igor in Dušan, kar pomeni enoletno prekinitve ustvarjanja. Po srečni vrnitvi se člani ponovno zberejo in posnamejo v tistih časih zelo odmevno skladbo *Lepe ženske*, ki jo uspešno predstavijo na Pop delavnici. Glasbeniki se ustvarjalno družijo še leto dni, skupinsko pot zaključijo leta 1989.

Tomaž Borsan, ki je bil avtor večine skladb in besedil, postane direktor enega najuspešnejših studijev pri nas, Dušan zavrne dobro plačano menedžersko mesto v srednje velikem podjetju ter se odloči za sodelovanje s skupino Lost Californians, Tučo ostane zvest blues kitari in nadaljuje glasbeno pot z God Damn Blues Bandom, za poslovni svet se odloči Igor. Tako se zaključi pot skupine, ki ima v svoji glasbeni zbirki dovolj pesmi, da bi z njimi napolnila marsikateri nosilec zvoka. Na žalost jim takratne razmere tega niso dopuščale. Na CD-plošči, ki bo za vse čase zapisala glasbeno dogajanje med leti 1977 in 1997 v Novem mestu, PANDAN prispeva dve skladbi, *Nekaj v tvojih je očeh* in *Lepe ženske*.

Njihovi nastopi so spremljali dogajanje v glasbenem svetu, hodili so v korak s časom in poslušalcem predstavili svoj pogled, razmišljanje in odnos do glasbe. Različnost je pot do uspeha – če dodaš še ustvarjalnost z malo sreče, si temu še bližji. Novo mesto s svojim skritim nabojem ponuja vsakemu neizmerno bogastvo idej, možnosti in priložnosti. Bogata raznolikost glasbe, ki nastaja v tem prostoru, je neizpodbiten dokaz za to. Živel!

»Slutnja nebeške radosti«

Mahler in Mariborska filharmonija

Šestega marca je v Novem mestu potekal koncert simfoničnega orkestra mariborske filharmonije s trobentačem Stankom Arnoldom in sopranistko Andrejo Zakonjšek. Orkestru je dirigiral maestro Mendi Rodan, svetovno znani stalni dirigent Izraelskega simfoničnega orkestra. Program, ki ga je v celoti na pamet dirigiral, je vseboval dela Beethovna, Hummla in Mahlerja.

Naj se ustavim pri teh skladateljih in njihovih stvaritvah, ki nimajo le zgodovinske in umetniške vrednosti, ampak so sposobni povzročiti tudi duševno ganjenje.

Najlepšo vsebino svojega duševnega sveta je Beethoven dal svojim devetim simfonijam, klavirskim koncertom in tudi uverturam, ki so sprva služile kot dodatki gledališkim predstavam, v 19. stoletju pa so se kot samostojne skladbe izvajale na koncertih. Uvertura Egmont (op. 84) je eno najlepših del, ki jih je posvetil sodobniku Goetheju – ta je spoštoval Beethovnova dela, seveda pa je bilo občudovanje obojestransko. Zanimivo, da je bila njuna posredovalka Bettina von Brentano, ki je bila ena izmed Beethovnovih oboževalnic. Glasba ima tradicijo klasičnega stila, ki ga hkrati ruši z romantičnim podiranjem stroge klasične oblike, programskim ozadjem in povezanostjo s poezijo, vendar še vedno v čisti absolutni – instrumentalni glasbi. Zunanja grobost, čudaštvo, vihravost, na drugi strani pa notranja nebogljenost, občutljivost in usmiljenost, se odražajo v jasni patetični govorici Beethovna, kjer se idealno prepletajo motivi in teme – uvertura se konča z zmagošlavjem Beethovnovih idealov in prav tako zmagošlavno orkestralno kadenco.

Hummla koncert za trobento v E-duru je priljubljeno in pogosto izvajano delo, predvsem s klavirsko spremljavo; seveda pa z originalno orkestrsko spremljavo in priznanim solistom na trobenti Stankom Arnoldom zveni še slavnejše. Johann Nepomuk Hummel je bil sodobnik Beethovna – vendar ni težil k romantizmu, ampak je ostal zvest klasičnemu stilu. Bil je odličen pianist in tudi učenec Mozarta, Haydna, Salierija... Koncert za trobento ima tristavčno formo v živahnem, gracioznem stilu, polnem okraskov in pasaž, ki jih je solist izvedel z lahkotno virtuoznostjo.

Simfonija št. 4 v G-duru Gustava Mahlerja je zavzemala približno enourno – drugi del koncertnega programa. V zadnjem stavku so vpeti verzi pesmi *Ko nebeška nas radost obliva*, "Wir geniesen die himmlischen Freuden", ki jih jemlje iz svojega ciklusa samospjevov *Dečkov čudežni rog*, "Das Knabenwunderhorn". Sopranistka Andreja Zakonjšek je verze posmrtnega življenja in upanja na nebeško življenje zapela zelo idilično – saj je stavek komponiran za otroški sopran. Poslušalcem (v skoraj polni dvorani) je ugajala tudi kot mlada dama, ki ima pred seboj še mnogo glasbenih izzivov. Z njenim nastopom so mariborski filharmoniki zaključili koncert – brez dodatka. Morda so hoteli zaključiti z Mahlerjevo idejo nesmrtnega življenja in nesmrtnosti glasbe, morda so bili izčrpani zaradi zahtevnosti programa, morda pa so bili razočarani nad akustiko dvorane, ki jim je preprečila, da bi Mahlerjeva glasba zaživela v vsej prepričljivosti in sočnosti Mahlerjeve orkestracije... Zvočna barva pri Mahlerju je zelo zanimiva, saj uporablja velik orkestrski aparat, instrumente z različno uglasitvijo in različnimi registri (kontrafagot, bas klarinet, oboa bassa...). Stavki so dolgi in trajajo tudi po trideset ure, kar je povezano z Brucknerjevo tehniko širjenja tem v tematske sklope; a ta simfonija je časovno najmanj obsežna od vseh devetih.

Mahler je kot poznoromantik še danes nekako "moderen za publiko", saj stoji na prehodu – v letu njegove smrti se rodi prva atonalna skladba Schönberga. V svojem življenjskem obdobju je doživel samo en uspeh, z 8. simfonijo ali »simfonijo tisočev«, ki je zahtevala velik orkestrski aparat – tako kot četrta, ki smo jo

slišali. Mahler je v svojem življenju deloval kot dirigent ljubljanske filharmonije v sezoni 1881-82, kasneje pa postal eden najslavnejših dirigentov dunajske opere in kasneje stalen gost metropolitanske opere. Kot Žid je prevzel katoliško vero, ko se je poročil z umetniško nimfo Almo Schindler (ta se je po njegovi smrti še dvakrat omožila: s slavnim arhitektom Walterjem Gropiusom in za njim še s pesnikom Franzom Werflom), karizmatično žensko, ki je privlačila predvsem umetnike.

Do Mahlerja pa so bili kritiki in poslušalci brezbrizni, nekateri so ga celo imenovali "cinika, nesramneža in surovega najnovejšega izdelovalca glasbe". Ti padci so mu skrajševali življenje, tako da mu je pri 51-ih do konca obolelo srce. Kot simfoniku mu v glasbi ni bil cilj programska usmeritev, ampak filozofska in metafizična implikacija, ki sproča globlji življenjski smisel. Naj zaključim s stihmi zadnjega stavka simfonije, kjer nas Mahler prepričuje s pobožnostjo otroške domišljije in glasbo v *Praluči* ("Urlicht"):

Ko nebeška nas radost obliva,
nam vsaka je zemeljska kriva.
Če svetu hrupnost godi,
k nam v nebo ne sodi!
Tu vlada božanstveni mir,
božanstveni mir.

Vida Zorko

foto: Borut Peterlin

Ste imeli že kdaj občutek, da sovražite športno vzgojo? Jaz temu enostavno moram pritrditi. Večkrat sem se spraševala, zakaj nekateri pri tem uživajo. Le kaj vidijo v tem brezglavem tekanju po telovadnici in raztezanju (potencialnih) mišic. Radovedna kot sem, sem z malo truda zasledila dva šprinterja, ki ustrezata mojemu opisu. Ne le, da vsak dan nekaj ur prebija v telovadnici, temveč ob sobotah hodita tudi na tekmovanja, celo v tujino. Mogoče bo kdo pomislil, da sta Jože Vrtačič in Kristijan Kralj zgolj dva Šentjernejčana, ki končujeta zadnji letnik srednje šole, vozita vsak svojega rdečega renaulta (sodeč po mojih opažanjih ne tako zelo počasi) in zadnjih 12 let živita za atletiko.

Jože Vrtačič in
Kristijan Kralj:

“Premagala sva Merlene Ottey”

Jože Vrtačič, 2. mesto, Merlene Ottey, 6. mesto, Kristijan Kralj, 1. mesto, prof. Antončič, trener

Kakor koli že, kjer je volja, morajo biti tudi rezultati – in volje imata dovolj. Za Sidney? Nikoli se ne ve, saj sta med prvimi štirimi starejšimi mladinci v državni reprezentanci, pred mesecem dni pa sta v Ljubljani premagala celo čokoladno Jamajčanko Merlene Ottey. Sicer pa se z olimpijskimi igrami še nič ne mudi. Življenje je še dolgo in le zakaj bi se z olimpijsko normo obremenjevala že sedaj.

Z atletiko se je ukvarjal že tvoj oče, ali ne, Jože?

Jože: Ja, izgleda, da imam dobre gene. Sicer pa je on treniral daljše proge.

Tudi ti si začel z daljšimi in nato preko krajših prišel tudi do daljave. Katera panoga ti je pa najbolj pri srcu?

Jože: Daljava. Dolgo jo že treniram, pa tudi najboljše rezultate dosegam.

Kristijan, ti si nam bil pa še najbolj znan kot odličen plesalec.

Kristijan: Ja, s plesom sem prebil kar nekaj časa od prvega razreda do konca prvega letnika. Sicer pa je bila atletika vedno na prvem mestu.

In kaj te sicer v atletiki najbolj privlači?

Kristijan: Šprint, ovire, daljava, mnogoboj. V tem vrstnem redu.

Kako je pa kaj z dekleti na tekmovanjih?

Jože: Punc dost. Dobrih.

Kaj pa Merlene Ottey? Je ona tudi dobra?

Jože: Ja, zelo sexy.

Kristijan: O. K. je, ampak malo preštara za naju.

Pred mesecem dni sta jo premagala v Ljubljani?

Kristijan: Za dva metra, ampak drugače ima rekord 6.95. Imela je slab štart.

Pa vajina osebna rekorda?

Kristijan: 6.88.

Jože: 6.89.

Prvo mesto v Ljubljani je bil tudi razlog, da so te, Kristijan, povabili na ZOOM?

Kristijan: Ja, fino je bilo. Drugi dan sem bil glavna zanimivost v šoli.

Ti, Jože, pa imaš nekaj skupnega z Merlene.

Jože: Ja. Kar traja, preden dvignem vseh svojih 187 cm. Šala. To vse pride od treme. Enkrat pobegneš, spet drugič zaspiš.

Vsak dan so na urniku treningi, tudi v Ljubljani?

Kristijan: Navadno gremo enkrat na teden za nekaj ur tudi tja.

Vajin trener je profesor Antončič. Kako se kaj razumete z njim?

Kristijan: V telovadnici nam je trener, zunaj nje pa pravi kolega. Zelo v redu je.

Jože: Skrbi samo za naju in Primoža Kadunca ter se nam zato lahko toliko bolj posveti. Zares je super.

Kaj pa punce? Za njih pa menda mora biti čas. Jih kaj lovita?

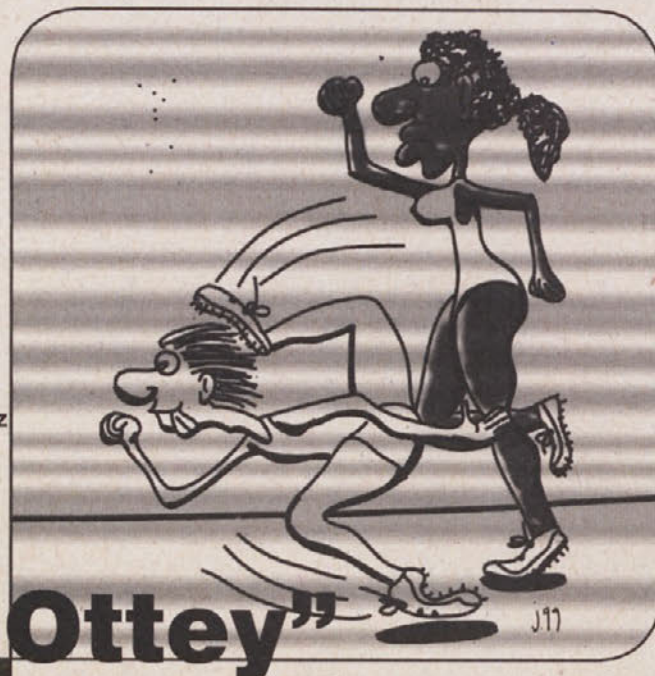
Jože: O, da. (smeh)

Ribe znata tudi loviti?

Kristijan: Seveda.

A krščene?

Jože: Tudi ... (smeh)

Kako je pa s hobiji?

Kristijan: To je najin hobi. Pa tudi drugi športi. Smučanje, odbojka na mivki...

Jože: Košarka.

In ravno pri košarki je prišlo do poškodbe?

Jože: Da. Lani sem izgubil sezono. Marca sem bil operiran, avgusta pa spet na treningih. Poškodbe so vedno bile v športu. Nekaj manjših je imel tudi Kristijan, a moja strgana križna vez je bila hujša.

Sama odpovedovanja in poškodbe. Zakaj sploh vztrajata?

Kristijan: Vse, kar delam, delam za osebno zadovoljstvo in slavo.

Jože: Pa da bo nekoč tudi v denarnico kaj kapnilo. Kristijan: Seveda. Drugače so pa tudi v šoli bolj popustljivi.

Izteka se dijaško življenje. Kako naprej?

Jože: Šola ni vse. Tukaj sem ne glede na učenje. V življenju so še druge možnosti.

Kristijan: Končujem naravoslovno smer gimnazije in se nameravam vpisati na mikrobiologijo ali pa Fakulteto za šport. Razmišljam tudi o tujini, konkretno o Harvardu. Dobil sem namreč ponudbo, vendar sem letos zamudil izpite, ki so nujni za vpis. Torej upam, da bom imel drugo leto več sreče.

Kako bo pa potem s treningi?

Kristijan: Kar v Ljubljani ali pa ZDA. Če si dober, dobiš vse. Od trenerja do štipendije.

Katera bo pa najhujša preizkušnja letos?

Kristijan: Prizorišče evropskega prvenstva za starejše mladince v glavnem mestu Latvije, Rigi.

Katerega tekmovanja se pa najraje spominjata?

Jože: Olimpijskih iger mladih na Portugalskem. Najbrž zato, ker sem bil tretji v daljavi.

Kristijan: Lanskega svetovnega prvenstva v Franciji. Med 70-imi sem bil 40. Bivali smo v Annecyju, zimskem letovišču z jezerom, kjer mora biti zdaj zelo lepo. Pa Avstralci so bili face, da o Jamajčanih, ki so s seboj nosili radio, niti ne govorim.

Pravcati kolegi postajate, vi, ki se srečujete na tekmovanjih.

Jože: Seveda. Pravi team smo. Slovenska Bistrica, Novo mesto, Nova Gorica in Ljubljana.

Tone Vogrinec je znan po stavah. Kaj pa vajin trener?

Jože: O da, tudi. Nazadnje je rekel, da se bo postrigel na balin, a nama ni uspelo.

Kristijan: Preveč radi se važimo, on nas pa predobro pozna. Vedno stavi le, če ve, da ne bo izgubil.

Olimpijske igre bodo? Sidney stoji?

Jože: Da. Z nama ali brez naju.

Kristijan: Upam, da Z NAMA.

pogovarjala se je Mojca Rapuš

FOTO
ASDA

Ohranjamo vaše spomine

Glavni trg 15, Novo mesto (068) 372 870
Novi trg, Novo mesto (068) 323 366
Trg svobode 9, Sevnica (0608) 41 196
Tržnica pod uro, Zagorje (0601) 68 510

RIC Razvojno izobraževalni
center Novo mesto

KAJ?
sodobno opremljen prostor za študij

ZA KAJ?
učenje, referati, seminarske, diplome, ...

KDAJ?
skoraj po želji

CENA?
tvoj čas

KAKO?
pridi pa boš videl!

YURENA d.o.o.
Šola tujih jezikov

Tečaji angleščine, nemščine,
francoščine, italijanščine in ruščine

za otroke, mladino, odrasle
-splošni jezik
-poslovni jezik
-priprava na maturo
-dodatni pouk za
osnovnošolce in srednješolce
-priprava na popravne izpite

Poletje 99

-tečaji v Veliki Britaniji, Avstriji, Nemčiji
-poletna šola angleščine in nemščine
v avgustu v Novem mestu
(priprava osmošolcev na srednjo šolo,
tečaji konverzacije...)

Yurena d.o.o., Šola tujih jezikov
Glavni trg 11. 8000 Novo mesto, t. (068).372.100. f. (068).372.101
(nasproti Frančiškanske cerkve)

Cvičkopivci in cvičkopivke **pozor!**

Ste že slišali za **Always cvičk**, najbolj znan dolenski grafit?

Vabimo vse mlade dolenske idejnike in idejnice, da ustvarijo novega, ki bo uporabljen v promocijske namene **študentske cvičkarije** v Ljubljani in Mariboru.

Edini pogoj: novi slogan mora vsebovati besedo

cvičk.

Rok oddaje: 10. april

Slogan pošljite na: **DNŠ**

Posebna skupina cvičkomanov bo slogane ocenila in podelila 3 nagrade.

1. nagrada:

dve vstopnici za študentsko cvičkarijo v Ljubljani oz. Mariboru
+ **3l** najboljšega cvička

2. nagrada:

vstopnici
+ **2l** cvička

3. nagrada:

vstopnici + **1l** cvička

sreda, 5. maj,

Gospodarsko razstavišče:

CVIČKARIJA V LJUBLJANI

torek, 11. maj,

Stuk:

CVIČKARIJA V MARIBORU

info Točka

Kulturni center Janeza Trdine
april 1999

NOVOMEŠKIH ŠTUDENTOV
Aprilski žuri v
Klubu pod kavarno:

Mladinski klub v Novem mestu rezultati natečaja za ureditev

V petek, 26. februarja, se je sestala komisija za izbor najboljšega predloga ureditve kluba v kleti nove občine. V veselje nam je bilo, da so bili prisotni tudi vsi trije avtorji, ki sodelujejo na natečaju.

Na podlagi prvega zapisa, kjer smo avtorje povabili, da v svojih osnutkih ponovno upoštevajo pripombe komisije, so avtorji na sestanku predstavili svoje popravke in načrte. Komisija je ugotovila, da so vsi upoštevali mnenja komisije s prvega srečanja. Sledila je razprava o posameznih osnutkih, avtorji pa so odgovarjali na vprašanja prisotnih.

Ko je komisija ugotovila, da so vsi osnutki dovolj natančno predstavljeni, je zaprosila avtorje in druge nečlane komisije, da zapustijo prostor. Po razpravi med člani komisije se je komisija soglasno odločila za načrt Andreja Blažona, ker je v svojem poleg drugih kvalitativnih sam prostor reš maksimalno povečal in izrabil, saj točilnega pulta ni umestil neposredno v osrednji del kluba. Prvotnim nagradam (12.000 SIT za vsakega avtorja) smo podelili tudi dodatne nagrade in sicer Andreju 10.000 SIT, Iztoku Kovačiču in Janezu Vidrihu pa po 5.000 SIT. Andreja smo že povabili k izdelavi projekta za izvedbo.

Komisija je enotnega mnenja, da so vsi predlogi kvalitetni in vredni pohvale. Vsi člani komisije, jaz pa tudi osebno, se zahvaljujemo avtorjem in kolegom iz komisije za pomoč pri pripravljanju načrtov za klub. V prihodnji številki Parka bodo načrti tudi podrobneje predstavljeni.

Marko Zajc, vodja projekta

četrtak, 1. aprila, ob 19. uri, dvorana Glasbene šole, 500 SIT:

Egon Bajt – bariton, **Andraž Hauptman** – klavir (abonma Mladi mladim in izven)

sreda, 7. (ali 14.) aprila, ob 20. uri, velika dvorana KC:
Vlado Stefanovski in trio

četrtak, 8. aprila, ob 19.30, velika dvorana KC:
Zbor **Capella Mihael Glinka** iz St. Petersburga (glasbeni abonma in izven)

petek, 9. aprila, ob 19.30 in sobota, 10. aprila, ob 19.30, velika dvorana KC, 500 SIT:
Revija odraslih pevskih zborov

torek, 13. aprila, ob 19.30, Dom kulture, 1.600 SIT:
Vito Taufer: **Silence, silence, silence...**, Slovensko mladinsko gledališče (izven abonmaja)

sreda, 14. aprila, ob 16. uri, Dom kulture, 600 SIT:
Grimm: **Sneguljčica**, Prešernovo gledališče Kranj

petek, 16. aprila, ob 20. uri, velika dvorana KC:
Akademski tamburaški orkester iz Zagreba in **skupina Vodomec** iz Bele krajine

torek, 20. aprila, ob 20. uri, velika dvorana KC:
Matjaž Farič: **KLON**, Plesni teater Ljubljana

petek, 9. april, 21.00: **Durhmarsh in New Breed**
petek, 16. april, 21.00: **Zdene Kockar in njegov jagodni izbor za pozno trgatve**
petek, 23. april, 21.00: **Ana Pupedan**
petek, 30. april, 21.00: **Tunke in Jernej Zoran trio**

Izganjalci hudiča

Malo mestno gledališče vas vabi, da si v zadnjem tednu aprila ogledate gledališko igro, ki je nastala po delu Matjaža Zupančiča - Izganjalce hudiča. Malo mestno gledališče nadaljuje tradicijo Teatra 250 in se tako še naprej ukvarja s problemom malomeščanstva v naši družbi.

»Zakaj ne bi pogledal skozi ključavnico v njeno stanovanje? Konec koncev ni to nič slabega, saj smo sosedje. Morda opazim kakšno novo stvar za naš pomenek.«

(odlomek iz igre)

Premiera bo v četrtek, 22. 4., v Ljubljani (na stopnišču Žabjaka 3, Prule) ob 21.00; v petek, 23. 4., in ponedeljek, 26. 4., v Novem mestu in v soboto, 24. 4. v Kostanjevici.

Igrajo: Branko Jordan, Katarina Klepec, Mitja Ličen, Saša Učman

Tretji zemeljski pol

četrtak, 15. april, ob 20.00, KC Janeza Trdine, 400 SIT:
Celovečerni dokumentarni film Matjaža Fistravca in zgodba majhnega naroda, ki je na izkušnjah legendarnih raziskovalcev Himalaje našel mesto svojega hrepenenja in potrditve ter se zapisal v knjigo največjih osvajalcev nekoristnega sveta.

Potopisna predavanja v galeriji Luna
sobota, 3. april, 19.30: predavanje Leticie Yebuah in Julije Marolt o Egiptu (Kairo, Nil...)
sobota, 10. april, 19.30: predavanje

Študentski boni v Novem mestu

V aprilu bomo pričeli s prodajo študentskih bonov v Novem mestu – predvsem kot pomoč študentom domačih visokošolskih zavodov (RIC, Visoka strokovna šola strojništva in VŠUP). Bone za Gostišče na trgu in Dijaški dom, kasneje pa tudi za druga gostišča, lahko po subvencionirani ceni kupiš na Študentskem servisu DNS, Prešernov trg 8, med 12. in 15. uro, vendar se moraš v primeru, da si bone kupoval pred tem že v Ljubljani, tam odjaviti, da onemogočimo zlorabe. Odjava je le začasen formalen postopek, pri katerem prejmeš potrdilo, ki ga prineseš na DNS. Pa dober tek.

Otvoritev DNŠjeve Ambasade v Ljubljani

fotografije Jurij Kocuvan

V februarški številki Parka je ob fotografiji novomeške glasbene skupine WET BED, izostala navedba avtorja fotografije. Avtor omenjene fotografije je **Blaž Železnik**. Za napako se avtorju opravičujemo.

Ekskluzivna reportaža: Kaj lebdi nad mestom?

V sredo, 10. marca, se je v uredništvu Parka pojavil neznanec srednjih let, ki nam je v popolnoma neprištevnem stanju jecljajoč izročil nenavadno fotografijo (Dokument št. 1). Kot se je kasneje izkazalo, je šlo za amaterskega fotografa P. F. iz Gotne vasi. Dogodku ni v tistem hipu nihče posvečal pretirane pozornosti, saj smo bili prepričani, da je siromak močno vinjen ali pa se mu je preprosto zmešalo. Toda že v petek zvečer smo prejeli vest, da so videli znana detektiva Scully in Mulderja (Dosjeji X) v diskoteki Sova, kjer sta iskala poznanstva nova.

Seveda smo takoj povezali dva in dva ter konstituirali posebno terensko ekipo, ki je dobila nalogo, naj zadevo temeljito razišče. Že v nedeljo, 14. marca, je raziskava začela potrjevati zle slutnje. V noči brez lune in ptic je vertikalni objekt pred Revozom skrivnostno zažarel – kot starodavni bretonski megalit (Dokument št. 2). V tem trenutku so vsi psi v mestu začeli zateglo in prestrašeno tuliti, na prizorišču pa so se začele dogajati stvari, ob katerih je v žilah ledenela kri. Kljub grozljivim razmeram je našemu hrabremu fotografu uspelo posneti znamenito fotografijo, na kateri lahko vidimo megana med vzletnim manevrom (Dokument št. 3).

Kljub zaprepadenosti in strahu smo se - že kot lokalni ozaveščenci - odločili, da je treba zadevi priti do dna. Vzpostavili smo sistem opazovanja okrog industrijskega kompleksa, ki je temeljil na foto prisluškovalnih napravah, beta, gama in delta CHS video sistemih ter posebni infra-elektro optični pripravi - plazmotiksu 2002. Opozovalni sistem je v prihodnjem tednu obrodil še dve šokantni fotografiji. Na prvi vidimo skozi vrata izstopati nenavadno bitje, ki verjetno ni naše zemlje list, razen če gre za neokusno oblečenega Revozovega uslužbenca (Dokument št. 4). Od vseh sistemov je ta posnetek zabeležil le plazmotiks 2002, medtem ko so navadni optični sistemi zabeležili le odpiranje in zapiranje vrat. Še bolj neverjeten pa je posnetek, ki ga je posnel le najbolj cool fotoaparati (predstavljen tudi v tem Fotopubu): gre za trenutek, ko je novi megane prebil časovni zid. Ob tem je okoli njega dobro vidna zgostitev prostora in časa (Dokument št. 5).

Sami tem zapletenim fizikalnim pojavom verjetno ne bi mogli priti do dna. Srečno naključje pa je hotelo, da je pred kratkim slovit fizik Stephen

Hawking prek študentskega servisa DNS nudi fizikalne inštrukcije (FIZIKE) za osnovnošolsko raven. Hitro smo vzpostavili internetsko povezavo in ga povprašali za mnenje. V odkritem chatu nam je zaupal svoja sumničenja: profesor Hawking namreč meni, da je vodstvo znamenite francoske avtomobilске korporacije sklenilo tajno pogodbo z Vogonsko (Volvonsko) medgalaktično križarko, za katero proizvajajo nekakšna kratkoradijska plovila, s katerimi se baje "mladi Vogoni - (Volviči) učijo časoprostorskega krmarjenja v razmerah šibke gravitacije", kot meni znani profesor.

V sodelovanju z D. Adamsom pripravil J. Šokac

snemalni tehnik: Borut Peterlin

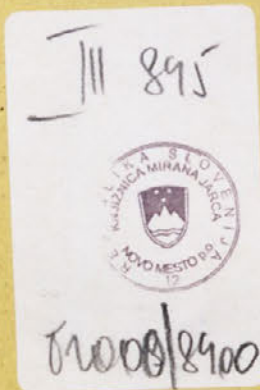

park

novomeški mladinski časopis
št. 8, letnik II, april 1999

cena 1 tolar

ISSN 1408-7189

novomeški mladinski časopis

Glavni in odgovorni urednik: Marijan Dovič
Oblikovanje: Jurij Kocuvan
Ilustracije: Janez Vidrih
Naslovnica: Matjaž Mehle

Ustanovitelj in izdajatelj: Založba Goga
Trženje: David Bražož
Tehnični vodja: Marko Kralj
Tisk: Tiskarna Novo mesto
Naklada: 1700 izvodov

Naslov uredništva:
Prešernov trg 8,
8000 Novo mesto
Tel: 068 / 374-370
e-pošta: park@drustvo-dns.si

Po mnenju ministrstva za kulturo velja za Park
5% davek od prometa proizvodov
(št. 413-229/98, 23. 04. 1998)

PRIDI IN SE SPREHODI PO SVOJEM PARKU!